

Ondokuzmayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

**DESEN DERSİNDE, ANATOMİK ÖZELLİKLERİN
KAVRANABİLMESİ BAĞLAMINDA
ÜÇ BOYUTLU OBJELERİN KULLANILMASININ ÖNEMİ**

Hazırlayan:
Ramazan TİLKİ

Danışman:
Doç. Ata Yakup KAPTAN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2007

Ondokuzmayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

**DESEN DERSİNDE, ANATOMİK ÖZELLİKLERİN
KAVRANABİLMESİ BAĞLAMINDA
ÜÇ BOYUTLU OBJELERİN KULLANILMASININ ÖNEMİ**

Hazırlayan:
Ramazan TİLKİ

Danışman:
Doç. Ata Yakup KAPTAN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2007

KABUL VE ONAY

Ramazan TİLKİ tarafından hazırlanan “Desen Dersinde, Anatomik Özelliklerin Kavranabilmesi Bağlamında Üç Boyutlu Objelerin Kullanılmasının Önemi” başlıklı bu çalışma, __ / __ / __ tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: _____

Üye: _____

Üye: _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

__ / __ / __

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya, kullandığım başka yazarlara ait her özgün fikre kaynak gösterdiğimi bildiririm.

— / — / —

Ramazan TİLKİ

TEŞEKKÜR VE ÖNSÖZ

Desen, nesneyi betimleyen ve genellikle gerçeğe bağlılığı gerektiren bir anlatım olarak yorumlanır.

Bir tasarımın, bir nesnenin, bir konunun görsel elemanlarının betimlenmesi de belirli disiplinlerin gerçekleştirilmesi ile oluşmaktadır.

Görsel elemanların betimlenmesi, planlanan hedefe ulaşması için desen çizim aşamasında uygulanan yöntem ve metotlar belirleyici etkenler olmuştur. Desen eğitimi içinde önemli bir yere sahip olan anatominin kavranabilmesi için bazı yöntem ve metotlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Desen de planlanan hedefe ulaşmak için kullanılan yöntemlerden biri olan üç boyutlu objeler ve rolleri araştırmanın temelini oluşturmaktadır.

Desen eğitimi yöntemleri geniş bir alana sahip olduğundan dolayı konu sınırlandırılarak “Desen dersin de anatomik özelliklerin kavranabilmesi bağlamında üç boyutlu objelerin kullanılmasının önemi” şeklini almıştır.

Yüksek lisans tezimi oluştururken katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Doç. Ata Yakup KAPTAN’a, çalışmalarım sırasında kaynak yardımlarıyla katkıda bulunan hocalarıma, bilgisayarda düzenlemelere katkıda bulunan Taylan TUNÇ’a ve desteğini her zaman hissettiğim sevgili eşime teşekkürlerimi sunuyorum.

Ramazan TİLKİ

Samsun 2007

ÖZ

[TİLKİ, Ramazan]. *[Desen Dersinde, Anatomik Özelliklerin Kavranabilmesi Bağlamında Üç Boyutlu Objelerin Kullanılmasının Önemi]*, [Yüksek Lisans Tezi], Samsun, [2007].

Yapılan araştırmada sonucunda, desen dersinin plastik sanatlar eğitimi bölümleri atölyelerinde önemli bir yere sahip olduğu, önemsendiği ve farklı yöntemlerle öğretildiği bulunmuştur.

Atölye derslerinde desenin ele alınış biçimlerine verilen önemin nedeni, plastik sanatları oluşturan bölümlerin temelini oluşturuyor olmasıdır.

Desen eğitiminin, çeşitli amaç ve ilkeler doğrultusunda nasıl gerçekleştirileceği, diğer bir deyişle nasıl öğretileceği sorusu, desen eğitiminde yöntem sorunu da ortaya koymaktadır. Bu sorun ve çözümü, alanın özelliği bakımından oldukça zordur. Bir tasarımın, bir nesnenin, bir konunun görsel elemanlarının betimlenmesi belirli disiplinlerin gerçekleştirilmesi, belirlenen yöntemlerin öğrenci üzerinde uygulanması ile elde edilebilir.

Görsel elemanların betimlenmesi, planlanan hedefe ulaşması için desen çizim aşamasında uygulanan yöntem ve teknikler belirleyici etken olmaktadır

Üç boyutlu geometrik nesnelerin kullanımına yönelik yapılan desen çalışmalarında, yüzeylerin kullanımı, tespiti desen ve resim alanlarının veya resim alanında yer alacak öğelerin, hem birbiri ile hem de desenin kendi alanı ile ilişkilerinin düzenlenmesi önemli aşamalarından biridir. Bu nedenle, desen çizim alanının amaca göre bölünmesi, kullanılan üç boyutlu objenin anatomik özelliklerini oluşturan yüzeylerin nerelere yerleştirileceğinin tasarlanması, planlanması bu yöntemle sağlanabilir.

Anahtar Sözcükler (Desen, Anatomi, Obje, Önem, Özellik)

ABSTRACT

[TİLKİ, Ramazan]. *[The Importance Of Using Three-Dimension Objects In Design Lecture, In Context Of Comprehensible Anatomical Characteristics]*, [Master's Thesis], Samsun, [2007].

As a result of the study that the desing course has an important and remarkable place in the workshops of the departments of plastic arts, and that it has been taught through different methods has been known.

The reason why a lot of importance is given to the desing course in the workshops is that its having formed the basis of the departments forming all the plastic arts.

The question of how the desing training will be taught in the framework of various goals and principles constitutes the problem of desing training apporaches.

This problem and its solution is so diffucult in terms of the characteristics of this field. The visual description of a desing, of an object or of a topic, the realization of certain disciplines can best be obtained by practicing the apparent methods on students.

The description of the visual elements, in order to reach the planned goal, the method practiced during the desing drawing, tactics and other approaches have all been effective.

During the desing studies carried out towards the using of there dimensional geometric objects, the usage of the surfaces, the relationship between the desing and picture fields or all the elements which will take part in all the picture fields is one of the important stage in the arrangement of relations of the desing itself and all the other element with each other. As a result, the separation of desing drawing field according to the goals, the desingning and planning of the anatomic characteristics of the there dimensioned objects used can best be obtained in this method.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

TEŞEKKÜR VE ÖNSÖZ.....	VI
ÖZ.....	VII
ABSTRACT.....	VIII
GÖRSEL MALZEMELER.....	XIII

BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1 Problem.....	1
1.1.1 Alt Problemler	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi.....	2
1.4 Sayıtlılar	2
1.5 Sınırlılıklar.....	3

BÖLÜM 2 YÖNTEM	4
2.1 Evren	4
2.2 Örneklem	4
2.3 Verilerin Toplanması.....	5
2.4 Verilerin Çözümlemesi	5

BÖLÜM 3 DESEN	
3.1 Tarihsel Süreç İçinde Desen.....	6
3.1.1 Tarih Öncesi ve İlkel Topluluklarda Desen.....	6
3.1.2 Mısır’da Desen	7
3.1.3 Mezopotamya, Hitit, Girit’te Desen	8
3.1.4 Yunan, Etrüsk, Roma, Bizans’ta Desen	10
3.1.5 Roman ve Gotik’te Desen.....	13
3.1.6 Uzak Doğu ve İslamiyet’te Desen	14
3.1.7 Rönesans’ta Desen	16

3.1.8 Barok ve Rokoko’da Desen.....	17
3.1.9 18. Yüzyıl Sonu 19. Yüzyıl Başında Desen	18
3.1.10 20. Yüzyıl’da Desen	20
3.2 Deseni Oluşturan Elemanlar ve Desenin Prensipleri	20
3.2.1 Çizgi	21
3.2.2 Değerler (Ton değerleri, koyu-açık değerleri)	22
3.2.2 Doku	24
3.2.3 Biçim – Form.....	25
3.2.4 Perspektif.....	26
3.2.5 Kompozisyon	31
3.2.6 Ritim.....	32
3.2.7 Hareket	33
3.2.8 Birlik – Bütünlük.....	34
3.2.9 Değişkenlik – Çeşitlilik	35
3.2.10 Denge.....	36
3.3 Desen Eğitimi Yöntemleri	37
3.4 Üç Boyutlu Obje Kapsamında Desen Çizim Yöntemleri	39
BÖLÜM 4 DESENDE İNSAN ANATOMİSİ.....	45
4.1 Anatomi.....	47
4.1.2 Oran	48
4.1.3 Ölçü	48
4.1.3.1 Desende Ölçü Ögesi	49
4.1.4 Desende Oran Kavramı	49
4.2 Figürde İnsan Anatomisini Algılamanın Gelişim Süreci	51
4.3 Figürde İnsan Anatomisini Algılama Yöntemleri.....	51

4.3.1 Şekil - Zemin Algısı.....	56
4.3.1.1 Gruplaşma (Aralık oranları, benzerlik - uygunluk).....	56
4.3.2 Görsel Algıda Seçicilik ve Dikkat.....	57
4.3.2.1 Koşullanma (Kurulum) ve Güdülenme (Motivasyon)	57
4.3.3 Görsel Algıda Biçim Düzenleme İlkeleri	58
4.3.3.1 Uygunluk - Benzerlik İlkesi	58
4.3.3.2 Aralık Oranlaması İlkesi.....	58
4.3.3.3 Ayrıcı Nitelik İlkesi.....	59
4.3.3.3.1 Öğelerin Bir Bütün İçinde Kesin Devamlılığı	59
4.3.3.3.2 Biçim Sınırlarının Bütünlüğü	60
4.3.3.3.3 Öğelerin Birliği.....	61

BÖLÜM 5

5.1 Bilimsel Perspektife Dayalı Üç Boyutlu Figür Çiziminde Yer Alan Geometrik Nesnelerin Çözümleme Süreci.....	62
5.2 Üç Boyutlu (Geometrik) Objelerde (Nesnelerde) Oran Çözümlemesi	62

BÖLÜM 6

6.1 Desen Dersinde Kullanılan Üç Boyutlu Objeler (Nesneler) ve Önemi.....	65
6.1.1 Desende Silindir ve Özellikleri	67
6.1.2 Desende Dikdörtgen ve Özelliklerinin Desen Eğitimine Katkısı....	70
6.1.3 Desende Tors ve Önemi.....	72

BÖLÜM 7 SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1 Sonuç	76
7.2 Öneriler	77
KAYNAKÇA	79
EKLER.....	83

GÖRSEL MALZEMELER

Resim 1. Altamira Mağarası Duvar Resmi “İspanya”

Resim 2. Mısır Duvar Resmi

Resim 3. Girit Duvar Resmi “Uçan Balık”

Resim 4. Hitit Duvar Kabartması

Resim 5. Yunan Vazosu “Detay”

Resim 6. Müzikçiler

Resim 7. Bizans Mozaikçiyi “Detay”

Resim 8. Giotto Hz. İsa’nın Doğuşu

Resim 9. Japon Resmi

Resim 10. Mevlana Miyatürü

Resim 11. Brancacci Şapel

Resim 12. Leonardo da Vinci

Resim 13. Rembrand “Doktor Tulp’un Anatomi Dersi”

Resim 14. Ingres “Türk Hamamı”

Resim 15. Picasso “Guernica”

Resim 16. Ters Dönmüş Heykel Başının Yanındaki Heykeltıraş ile Modeli
Pencere Önünde

Resim 17. Oturan Model ile Heykeltıraş Heykel başını İnceliyor

Resim 18. Vincent Van Gogh “Çiftçi”

Resim 19. Vincent Van Gogh “Tezgahı Başında Adam”

Resim 20. Üsküdar’dan Marmara’ya Bir bakış

Resim 21. A. Dürer “Tavşan”

Resim 22. Tek kaçışlı perspektif

Resim 23. Tek kaçışlı perspektif

Resim 24. Çift Kaçışlı Perspektif

Resim 25. Çift Kaçışlı Perspektif

Resim 26. Üç Kaçışlı Perspektif

Resim 27. Leonardo da Vinci “Desen”

Resim 28. Desen

Resim 29. Kathe Kollwitz (1867-1945)

Resim 30. E. Delacroix (1798-1860)

Resim 31. Paul Cezanne (1893-1906)

Resim 32. Desen

Resim 33. Desen

Resim 34. Desen

Resim 35. Desen

Resim 36. Desen

Resim 37. Desen

Resim 38. Desen

Resim 39. Desen

Resim 40. Desen

Resim 41. Yunan Dönemi “Disk atan adam”

Resim 42. Leonardo da Vinci “Desen”

Resim 43. Leonardo da Vinci “Desen”

Resim 44. Leonardo da Vinci “Desen”

Resim 45. Desen

Resim 46. Desen

Resim 47. Desen

Resim 48. Desen

Resim 49. Desen

Resim 50. Desen

Resim 51. Desen

Resim 52. Desen

Resim 53. Desen

Resim 54. Desen

Resim 55. Desen

Resim 56. “Daire Tabanlı Silindir ve Prizma”

Resim 57. Desen

Resim 58. Desen

Resim 59. Desen

Resim 60. Desen

Resim 61. Desen

Resim 62. Desen

Resim 63. Desen

Resim 64. Desen

Resim 65. Desen

BÖLÜM 1 GİRİŞ

Bu bölümde, sırasıyla araştırmanın temellerini ve gerekçesini oluşturan problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlılar ve sınırlılıklar açıklanmıştır.

1.1. Problem

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerin de, mağaralarda yapılan çizimlerle birlikte günümüze kadar devam eden ve gelişen desen, plastik sanatlar eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Plastik sanatlar eğitimi alan öğrencilerin, çalışmak, üretmek, beceri ve yeteneklerin gelişmesi, değişmesi ve yenilenmesi amacına temel sağlayan derslerin başında desen dersi gelmektedir.

Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Programı öğrencilerinin, lisans derslerinde birinci yarıyıl ve ikinci yarıyıl da toplam sekiz saat zorunlu olarak aldıkları desen dersinin işlenmesi sürecinde; öğrencilerin kullandıkları atölye içerisinde, üç boyutlu olarak gördükleri-algıladıkları nesneleri iki boyutlu düzleme anatomik özelliklerini koruyarak aktarma da yetersizlikler gözlemlendiği bilinmektedir.

Anatomik özelliklerin kavranabilmesi bağlamın da, atölyeler de bulunan ve desen dersin de kullanılan üç boyutlu nesnelerin, nitelikli desen çizimine katkısı ne derecededir ve desen çizimine yardımcı olacak elemanlar neler olmalıdır?

1.1.1. Alt Problemler

- 1- Anatominin desen dersi içindeki yeri, önemi ve hedefleri nelerdir?
- 2- Desen dersi atölyelerindeki donanımların, desen çizim yöntemlerine katkıları nelerdir?
- 3- Atölyelerde kullanılan üç boyutlu nesneler, öğrenciye neler kazandırmalıdır?
- 4- Desen dersiyle ilgili verilen temel kavramlar nelerdir?
- 5- Desen dersinde kullanılan üç boyutlu nesnelerin çeşitleri nelerdir?
- 6- Atölyelerde kullanılan üç boyutlu nesneler anatomik çözümlemeye katkı sağlayacak kadar yeterli mi?

1.2. Araştırmanın Amacı:

Halen güzel sanatlar eğitimi resim-iş öğretmenliği programında eğitim gören öğrencilerin, desen dersi eğitiminde nesnelerin (objelerin) anatomik özelliklerini saptayarak, uygulama aşamasında karşısına çıkabilecek problemlerin ortadan kaldırılması çözüme gidilmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Güzel sanatlar eğitimi, resim-iş bölümü öğrencilerinin, desenin temel ilkelerinin kavranmasını ve uygulayabilmesini sağlayacak araç gereçlerin kullanımı ayrıca aldıkları eğitimin yeterliliğini ölçebilecekleri bir çalışmanın eksikliğini giderebilmek.

1.4. Sayıtlar

Araştırma doğrultusunda, sanatla ilgili internet sitelerinden, yerli-yabancı yazılı kaynaklardan, kütüphanelerden ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma, literatür taraması sonucunda ulaşılan kaynaklar ve Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimi Bölümü'nde desen dersi eğitimi gören öğrencilerin, ayrıca desen dersinde kullanılan objeleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM 2 YÖNTEM

Bu bölümde; evren ve örneklem, veri toplama yöntemi, verilerin çözümü ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

2.1. Evren

Bu araştırmanın evreni, Türkiye’de ki Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalında bulunan öğrencilerin, desen dersinde kullandıkları üç boyutlu nesnelerden oluşmaktadır.

2.2. Örneklem

Bu araştırmanın örneklemine oluştururken eleman örneklem yönteminin alt dilimlerinden olan gruplandırılmış örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin desen dersi eğitiminde kullandıkları objeler dikkate alınmıştır.

Bu objelerin silindir, dikdörtgen, küp, tors, üçgen prizma, oval nesneler örnekleme oluşturan örneklerdir.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırma da veri toplama aracı olarak, kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır. Var olan yerli ve yabancı kitaplar taranmış, süreli yayınlar incelenmiş, internette ki kaynaklar tespit edilip araştırma ile ilgili tezler incelenerek gerekli bilgilere ulaşılmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Desen dersinde ele alınan üç boyutlu nesnelerin ele alınış biçimleri ile ilgili öğretim elemanlarından alınan görüşler ve kaynaklardan elde edilen bulgular toplanarak bazı yöntemler belirlenmiştir.

Elde edilen yöntemlerin yorumlanması, sonuç ve öneriler bölümünün oluşmasına katkı sağlamıştır.

BÖLÜM 3 DESEN

3.1. Tarihsel Süreç İçinde Desen

“Desen sanatını tanımak için sanat tarihindeki desen örneklerini, büyük ressamların desenlerini incelemek gerekir.” (Etike Tarih: s:) Her dönemin, her akımın desen anlayışı kendine özgü öncelikler taşır ve amaçları felsefeleri bir birlerinden farklıdır. Bu farklılıklarda o dönemlerde toplumların içinde bulundukları koşullardan kaynaklanmaktadır. Bunları göz önünde bulundurarak, desen sanatını tanımak için tarih öncesi ilkel topluluklardan başlayıp, 20 y.y.’a kadar olan süreci kısaca izlemekte yarar vardır.

3.1.1. Tarih Öncesi ve İlkel Topluluklarda Desen

Tarih öncesi ve ilkel topluluklarda; sanat, büyü amacıyla yapılmış, insanoğlu doğaya bu yolla egemen olmak istemiştir. Estetik kaygı yoktur. Taş, çakmak taşı, hayvan kemikleri gibi doğal maddeleri basit işlemlerle değiştirerek araç yapan ve bu araçlarla doğaya belli ölçüde egemen olabilen insan, mağara duvarlarına yaptığı ve büyüdü anlam yüklediği resimlerle kendi üstünlüğünü sağlayabileceğini düşünmüştür. (Etike 1986: 187)

Mağara duvarlarındaki resimlerde insan figürü ya gruplar içinde ya da hayvan figürleriyle birlikte. Hayvan vücutları gerçek görüntüsüne yakın bir doğrulukta verilmesine karşın, insan vücudu son derece çizgisel ve yalın anlatılmıştır. Bu resimlerde hayvana önem verildiği, hayvanların daha dikkatli bir gözle incelendiği anlaşılmaktadır. (Etike 1986: 188)

Kısacası, bu çağda insanın sanatsal bilinci olmadığından desen niteliğinde yaptıkları çizimler daha çok bir konunun anlatımı olarak betimlenmiş veya illüstrasyon (resimleme) edilmiştir. Amaç, bu dönemde yaşayan insanların doğa olaylarına belirli anlamlar yükleyerek yaşanan olayların aktarımını sağlamaktır.

Resim 1. Altamira Mağarası Duvar Resmi “İspanya”

3.1.2. Mısır’da Desen

M.Ö.3000’lerde Mısırlılar; ölümden sonra yaşam inancıyla mezar duvarlarını resimlemişler ölümlerini mumyalamışlardır. Mısır resminde önemli olan güzellik değil, açıklık ve anlaşılabilirlik. Bu nedenle insan vücudu belirli bir görüş açısından değil, organların en açık ve anlaşılır görebileceği yönlerden verilmiştir. Baş yandan, göz önden, omuzlar ve göğüs önden, kollar ve bacaklar yandan daha açık görüldüğü için öyle gösterilmiştir. (Etike 1986: 189)

Arkaik olarak adlandırılabilen bu çağda Tanrı Kral (Firavun) baskısı olduğundan sanatçı yeteri kadar özgür değildir. Bu nedenle sanatçılarda yorumlama ve farklı anlayışlara yönelme görülmektedir. Desen anlamında çizilenler tek elden çıkmış gibidir.

Uygulanan resim çalışmalarında perspektif ve derinlik etkisi görülmemektedir. Yüzeysellik, çizgisellik, stilize anlatımlar durağanlık etkisi görülmektedir.

Resim 2. Mısır Duvar Resmi

3.1.3. Mezopotamya, Hitit, Girit'te Desen

Ege ve Akdeniz havzalarında, ilkçağ sanatının bütününe içeren en eski sanatlarından biri olan Mezopotamya sanatında, resimli mühürler önemlidir. Bu mühürlerde Mısır resminden uzaklaşan, doğal, görünümüne biraz daha yaklaşan, stilize özellikle insan figürleri yer alır. (Etike 1986: 190)

“Girit, Ege Sanatının ilk kaynağıdır. Mısır etkisinden uzaklaşma, dinsel konularda azalma görülür. Stilize özelliklerin yanı sıra insan vücudunun anatomik yapısı verilmeye çalışılmıştır.” (Etike 1986: 191)

Resim 3. Girit Duvar Resmi “Uçan Balık”

“Hitit sanatında ise mimarlık ve heykel, resimden önce gelir. Yazılıkaya kabartmalarında görülen figürler; çizgisel, hareketsiz ve ritmik dizilişedir.” (Etike 1986: 190-191)

Bu dönemlerde, mısır sanatının katı çizimlerinden uzaklaşmış, figürlerde ve betimlemelerde yumuşama görülmüştür. Sanatçılar mısıra oranla daha özgür kalmış ve yaptıklarında yorumlamalara rastlanmıştır. Özellikle Girit sanatında Akdeniz uygarlıklarının yumuşak ve karakteristik çizimlerine, sembolik anlatımlarına rastlamak mümkündür.

Resim 4. Hitit Duvar Kabartması

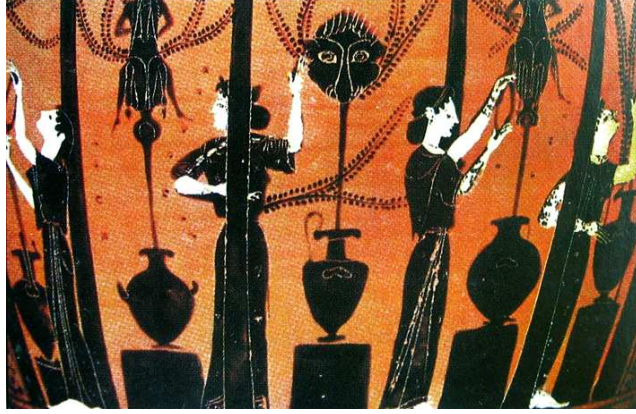

3.1.4. Yunan, Etrüsk, Roma, Bizans'ta Desen

M.Ö.2.bin başlarındaki Yunan resim sanatı, seramik, vazo, çanak, çömlek süslemelerinden öğrenilmektedir. Mısır etkileri ile figürler yandan, gözler önden verilmiştir. Sanat tarihinde ilk kez karşıdan görünen bir ayağın resmi yapılmıştır. Figürler bir ölçüde yüzeysellikten kurtulmuş ve derinlik etkisi sağlanmıştır. Yunanlılar çevrelerine bakmaya incelemeye başlamışlardır. (Etike 1986: 191)

Özellikle Antik Yunanda Tanrı Kral baskısından kurtulup bir anlamda demokrasiyle tanışan insan, uygarlığın ve özgürlüğün verdiği güç ile “ideal insan” olgusunu sanatında dile getirerek üstün eserler vermişlerdir. Bu nedenle arkaikten klasiğe ulaşmışlardır. Üç boyutlu uygulamaları içeren heykel sanatında bu özelliği görmek mümkündür.

Resim 5. Yunan Vazosu “Detay”

“Orta İtalya bölgesine yerleşen Etrüskler, M.Ö: 7. ve 6. y.y.da sanatlarında doğayı ve yaşamı, figürlerin hareketlerini ince bir duyarlılıkla verirler.” (Etike 1986: 191)
Ritmik ve zarif hareketler görülmektedir.

Resim 6. Müzikçiler

3. ve 4. y.y. da Romalıların figür anlayışında büyük ölçüde değişimler gözlemlenir. Mitolojik ve dinsel sahnelerde yer alan insan figürü, doğa gözlemine dayanır, perspektif ve mekân sorunları ele alınır. Işık gölge ile vücuda hacim kazandırılır. (Etike 1986: 191)

Bu dönemde özellikle klasik yunan sanatına büyük hayranlık duyulmaktadır. Yapılan uygulamalarda ve özellikle heykel sanatında bu özellikler açıkça görülmektedir.

330-730 yıllarında Bizans resim sanatı, Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesi ile kilise duvarlarında yer alır. Yunan sanatındaki doğa gözlemi son bulur; Ancak bilinenler sürdürülür, figürlerde hem çizgisel yalınlık hem de doğaya dönüklük görülür. (Etike 1986: 192)

Bizans dönemine ait en önemli eserlerden biri, Ayasofya’da bulunan mozaiklerdir.

Resim 7. Bizans Mozaği “Detay”

3.1.5. Roman ve Gotik'te Desen

Roman sanatında anatomi ve perspektif önemsizdir. Avrupa'da 7. ve 13. yy. da Roma kilisesine bağlı ülkelerde geçerli olan mimarlık sanatına bağlı olarak gelişen, resimde kilise duvarlarını ve el yazması kitap sayfalarını süsleyen bir özellik gösterir, konular dinsel, figürler ise stilize ve çizgiseldir. . (Etike 1986: 192)

Gotik sanatı Avrupa Orta Çağ sanatının son dönemidir ve bu dönemde vitray resimleri öne çıkar. Gotik resminde figüre inandırıcı bir etki kazandırmak için doğa gözlemi vardır. Amacın figürlerin kutsallık etkisini güçlendirmek olduğu için figürlerin oranlarında değişikliklere gidilmiştir. (Süder 2000: 10)

Resim 8. Giotto Hz. İsa'nın Doğuşu

3.1.6. Uzak Doğu ve İslamiyet'te Desen

“Çin sanatında insan, doğanın bir parçasıdır, insan vücudu gözlemlenmiş; fakat geleneksellik korunarak resimlendirilmiştir. Doğal ışık-gölge kullanılmamış, yuvarlak kıvrık çizgilerle stilize anlatım yeğlenmiştir.” (Etike, 1986: 193)

“Minyatürlerde, Doğu bezemelerinde, Uzak doğu vazolarında, çizimin en usta örneklerine rastlanır. Ancak, bunlar genellikle resimde üstün çizgi yeteneğini örnekler, başlı başına çizim ya da desen sayılmazlar.” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997. 1. İstanbul: Yem Yayıncılık)

Japon sanatında yüzler yuvarlak, kaş ve gözler çekik, dudaklar ufaktır. Figürler sağlam, çizgiler akıcıdır. Bu iki ülke sanatında resim daha da yalınlaşıp, stilize olarak yazı biçimine de dönüşmüştür. Kültürel yorumlar ağırlık kazanmaktadır.

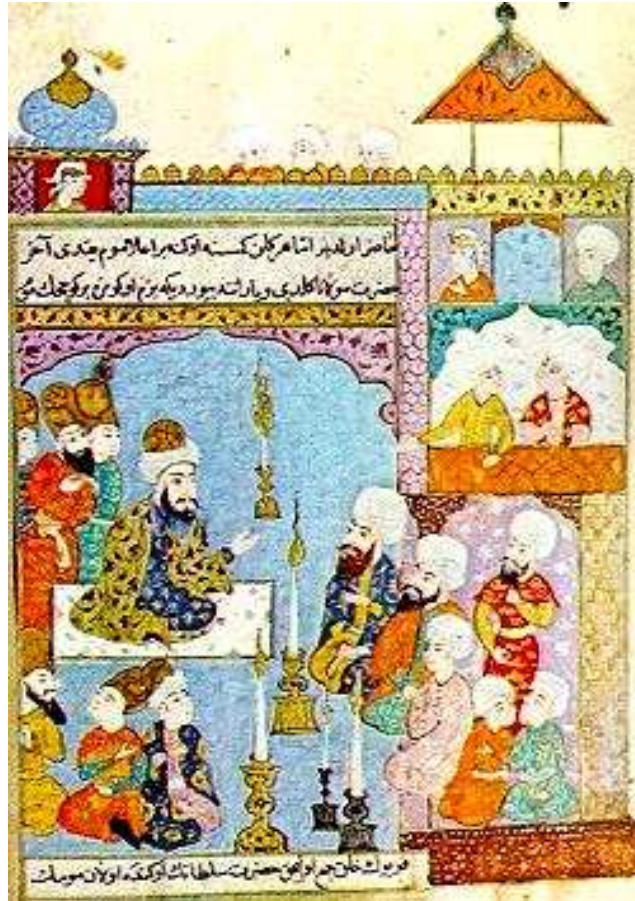
Resim 9. Japon Resmi

İslam resminde ruhu olmayan varlıkların, bitkilerin ve nesnelerin betimlemesi yapılmakta, canlı varlıkları çalışmak günah kabul edilmektedir. Desen ve motifler özellikle camii mimarisinde ve el yazması kitaplarda yer almaktadır.

“İslam resmi minyatür ve süsleme sanatlarında gelişme gösterir. Minyatürlerde anlatım yalın, yüzeysel ve çizgiseldir. Figürlere yuvarlak formlar egemendir, eller ve ayaklar önemsenmemiştir.” (Etike, 1986: 194)

Resim 10. Mevlana Minyatürü

3.1.7. Rönesans'ta Desen

15.-16. y.y.da Rönesans Döneminde; doğa gözlemi ve buna bağlı olarak sanatta insan konusu önem kazanır, insan anatomisi bilimsel bir anlayışla incelenir. İlk kez bilimsel olarak tek bakış noktasına göre perspektif, Floransalı mimar Brunelleschi tarafından ortaya çıkarılır. (Etike, 1986: 195)

Resim 11. Brancacci Şapel

Matematiksel kurallara dayalı bir perspektifle resim yapan en ünlü sanatçı İtalyan Masaccio'dur. Masaccio'nun üslubu ile kütleli, köşeli, sağlam biçimler gelir. Masaccio'nun perspektif kurallara uygun mekân ve anatomik sağlamlığa sahip figürlerinde derinlik ve hacim etkisi çok güçlüdür. Bilimsel perspektif kurallarını bilmek ve güzel bir insan vücudunu en gerçekçi biçimde resimleyecek anatomi bilgisine sahip olmak, dönem ressamının tek amaçları olmuştur. (Etike, 1986: 196)

Rönesans Döneminin en önemli sanatçılarından biri olan Leonardo da Vinci insan anatomisinin biçimsel çözümlenmesine önemli katkısı olmuştur.

Resim 12. Leonardo da Vinci

“İnsan anatomisini hemen hemen eksiksiz olarak incelemiş, sayısız desenler çizmiş, insan vücudunun oranları konusunda bazı kurallar saptamıştır. Vücudu kare ve daire içine yerleştirerek insan vücudunun matematiğini çıkarmıştır.” (Süder, 2000: 88) Da Vinci’nin çıkardığı çizim ve notlar; günümüz sanat eğitimi kurumlarında, ders kitaplarında hala örnek olarak yer almaktadır.

3.1.8. Barok ve Rokoko’da Desen

Barok sanatı; coşkulu, ölçsüz ve hareketlidir. Anatomi ve perspektif amaç değildir. Rokoko sanatı bir dekorasyon anlayışı olarak açıklanmaktadır. Resimde çok etkin olmamıştır. Rokoko resminde renk, biçimi dağıtmış, yapıtlarda süsleyici, hareketli, neşeli motifler egemen olmuştur. (Etike, 1986: 198)

Bu dönemlere etkisini vuran bir sanatçıda desen ustası Rembrand'tır. O'nun tonal desen anlayışı ve desende ışık-gölge kuramı halen etkisini göstermekte; eserleri çağdaş sanat galerileri ve müzelerde hayretle izlenmektedir.

Resim 13. Rembrand "Doktor Tulp'un Anatomi Dersi"

3.1.9. 18. Yüzyıl Sonu 19. Yüzyıl Başında Desen

“1789 Fransız Devrimi ile birlikte sanat, orta sınıf halkın hizmetine girer. Yüzlerce yıl süregelen anlayışta önemli değişimler olur. Sanatçılar yeni teknik, üslup ve konu seçme özgürlüğüne kavuştular.” (Etike, 1986: 200)

“Fransız Devrimi ve sonrasında yetkililer sanatın klasik, anıtsal ve ölçülü olmasını gerekli görürler.” (Etike, 1986: 200)

İngres (Engır) dönemin desen ustalarındandır. Sürekli modelden çalışmış, kadın vücudunu, uyumlu eğriler abartmalarla canlı, yaşayan bir anlam kazandırmıştır.

Resim 14. Ingres “Türk Hamamı”

19. yüzyılın sonlarına doğru geleneksel konular ve anlatım biçimi sanatçıya yetmemektedir. Bu aynı zamanda yüzlerce yıldan beri süregelen gerçekçi görüntü ciddi olarak bozulmaya başlar, ışık-gölge, perspektif, hacim etkisi gibi öğelerden uzaklaşır.

3.1.10. 20. Yüzyıl'da Desen

Rönesans'tan bu yana geçerli olan geleneksellik sarsılır, sanata egemen olan kurallar bırakılır. Sanatta deneysellğe, özgün yaratıcılığa, bulaşa dönük bir anlayış ve üsluplar önem kazanır. Bu değişimler desen sanatına da yansır; ressamaların resim anlayışları, benimsedikleri akım ve eğilimler desenlerinde de görülür. (Etike, 1986: 205)

20. yüzyılda çizim de resim gibi öznel bir anlatım aracı olabilmış ve çeşitli akımlar doğrultusunda üsluplar kazanabilmişse de, genelde çizimin nesneyi incelemekte, gerçeği saptamakta kullanılan bir aşamayı; resmin ise sanatçının son yorumunu belirlediği söylenebilir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 411)

Resim 15. Picasso “Guernica”

3.2. Deseni Oluşturan Elemanlar ve Desenin Prensipleri

Bir tasarımın, bir konunun, bir nesnenin görsel elemanlarla betimlenmesi, çizgi ile anlatılması kendi içinde belli disiplinlerin gerçekleşmesi ile mümkün olabilmektedir. Desen sadece bir çizim olarak değerlendirmemeliyiz. Yüzyıllardır ulaşarak gelen temel prensipler desen içinde geçerli, uyulması gereken nitelikler içerir. (Pekmezci 1999: 49)

Sanatçı ve uzmanların belirlediği bu nitelikleri birkaç başlık altında toplanabilir.

1. Çizgi
2. Değerler (Valör, ton değerleri, koyu-açık değerler)
3. Doku
4. Biçim - Form
5. Perspektif
6. Kompozisyon
7. Ritim
8. Hareket
9. Birlik - Bütünlük
10. Değişkenlik - Çeşitlilik
11. Denge (Balans)
12. Ekonomi

3.2.1. Çizgi

“Çizgi; teknik bir tanımla, iki nokta arasındaki en kısa iz olarak anlatılsa da, sanatta çizgiyi hareketin sürekli izi olarak tanımlamak gerekir.” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 410)

Desenin temel anlatım ögesi çizgidir. Çizgi nesnelerin maddesel özelliklerini, yönlerini, kavisli, köşeli, kaba ve yumuşak yapılarını, aktif veya dingin konularını betimlemede; onu betimleyen duyumlarını bir yüzey üzerinde taşımada en yalın anlatım aracıdır. Desen ve çizgi yazı gibi bir anlatım ve iletişim aracıdır. (Pekmezci 1999: 49)

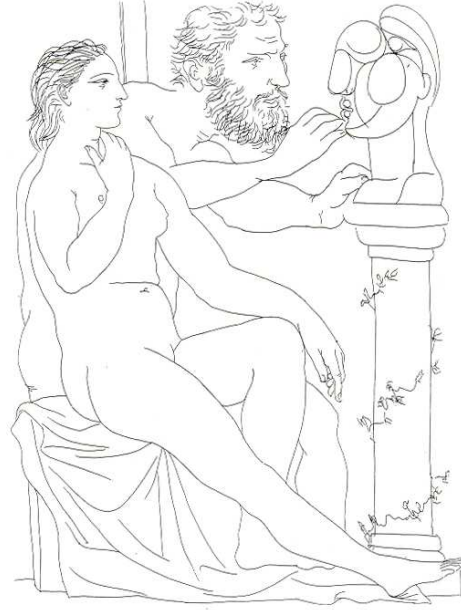
Çizgi, döneme çağa ve kişiye göre farklılık gösterir. Sanatçının karakterinin en önemli göstergesidir. Çocukluk çağlarından, yetişkinliğe kadar olan süreçte çizgide değişiklik gösterir.

Resim 16.

Ters dönmüş heykel başının
yanındaki heykeltıraş ile modeli
pencere önünde

Resim 17.

Oturan model ile heykeltıraş
heykel başını inceliyor

3.2.2. Değerler (Ton değerleri, koyu-açık değerleri)

“Işıkların betimlenmesi yalnızca plastik etki izlememizi güçlendirmekle kalmamakta, ama belli bir yüzeyin, üstüne düşen ışık karşısında gösterdiği tepkiye bağımlı olan malzeme karakterine ilişkin izlenimi edinmemizi de sağlamaktadır.” (Kılıç 2000: 11-12)

“Işık, nesnenin plastik özelliklerini betimlemekle birlikte onun yapısal özelliklerini de yönlendirebilmektedir.” (Kılıç 2000: 12)

Daha önce Rönesans ve 19. y.y. başlarında da söylediğimiz gibi ışık biçimi belirleyen, ona derinlik veren, açık-koyu değerleri zenginleştiren bir etmendir.

Resim 18. Vincent Van Gogh “Çiftçi”

Resim 19. Vincent Van Gogh “Tezgahı Başında Adam”

Bu anlayışta ışık ve gölgenin nesne ve nesne grupları üzerinde bıraktığı tüm değerlerin resimsel anlatıma katılması amaçtır. Işık ve gölgenin sağladığı açık-orta-koyu değerlerin nesneyi, mekânı ve üçüncü boyutu tanımlayan ve sorgulayan etkisine göre değerlendirilir. (Pekmezci 1999: 51)

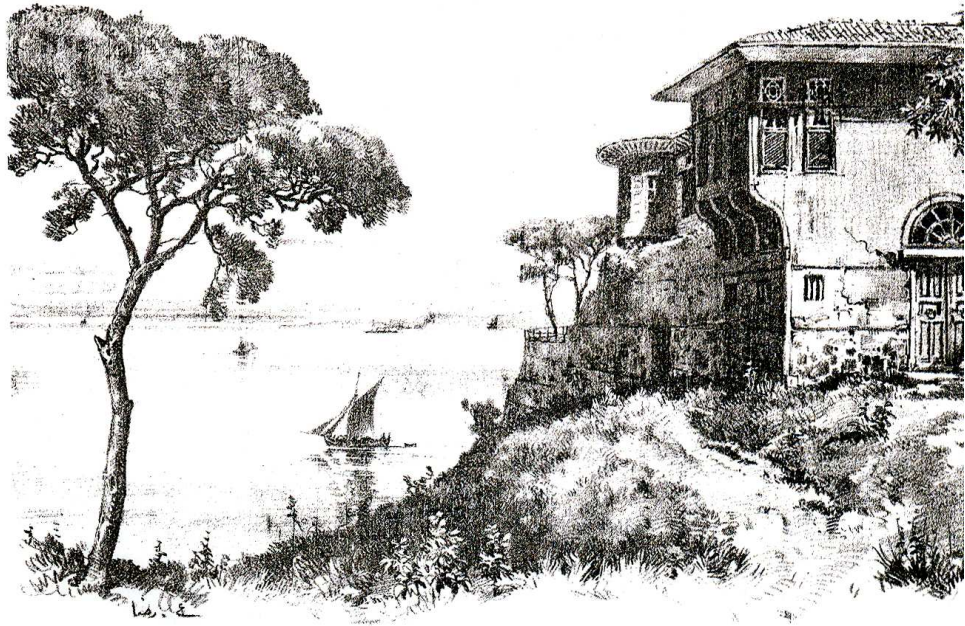
Değerlerin desen kompozisyonu içinde, hem deseni yapan hem de resim açısından meydana getirdiği etkileri birkaç başlık altında toplamak mümkündür.

Gölge ve ışık oyunları ile üç boyutlu form etkisi ortaya çıkar.

Boşluktaki forumun yerini ve değişimlerini en açıktan en koyuya giden kontrast değerlerin dereceleri tayin eder.

Değerler, yüzeydeki yapıların ve dokuların tanımlanması ve hacimlenmesin de yaratıcı örnek olarak temel eleman sağlar. (Pekmezci 1999: 51)

Resim 20. Üsküdar'dan Marmara'ya bir bakış

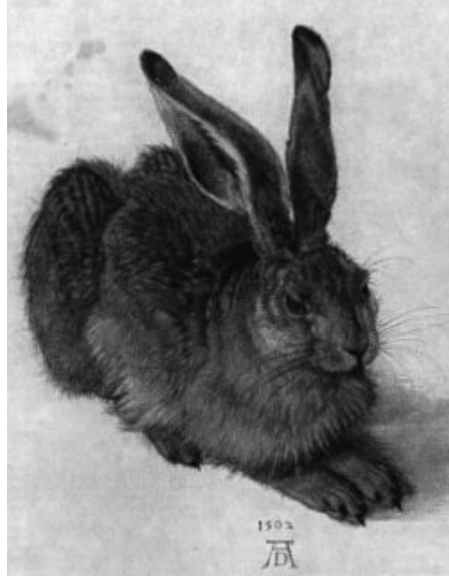

3.2.2. Doku

Görsel ve dokumsal duyum açısından; nesnelerin renkleri, biçimleri, boşlukları, formları kadar madde özellikleri de önemli uyarıcılardır. Maddenin yapısal niteliği olan forumun yanında dokusu, sertliği, yumuşaklığı, ağırlığı, hafifliği özellikle dokunma duygusunu etkileyen özelliklerdir (Pekmezci 1999: 53)

Buna ek olarak doku; nesnelerin, dokunsal, yüzeysel yapılarını, kütlesini ve genel oluşumunu algılama da daha çok kullanılan bir anlatım aracıdır.

Resim 21. A. Dürer “Tavşan”

3.2.3. Biçim - Form

“Benim için biçim soyut bir şey değildir hiç bir zaman. Biçim her zaman bir şeyin simgesidir. İnsandır, kuştur, ya da başka bir şeydir.” (Gürel 2000: 6)

Genel olarak, bir nesnenin algılanan tüm maddi görünümünü kendine özgü oluşturduğu düzen bütünlüğü olarak ta bilindiğini söyleyebiliriz.

“Biçim-form içinde bulundukları resim düzleminde kendileri ve etrafındaki boşluklarla ilişki içindedirler. Boşluk, biçim-form etkileşimi en önemli sanatsal kaygılar ve sanatsal yaratma öğeleridir.” (Pekmezci 1999: 54)

Bir nesnenin mekân içindeki üç boyutlu uzantısını tanımlar ve nesnenin daha çok dokunsal, yüzeysel öğelerini, kütlesini ve genel silüetini anlatır. Nesnelerin, kütle, yüzey, düzlem gibi daha nesnel, ölçülebilir belirli ilkelere göre düzenlenebilir öğelerini içermektedir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 240)

3.2.4. Perspektif

“İnsanlar mağara dönemlerinden başlayarak çağımıza kadar zaman ve mesafe kavramı üzerine düşünmüşlerdir. Doğru-eğri, kısa-uzun, küçük-büyük, duruşu, biçimi, değişimi ölçü gibi görünüklerin kavramını çözmeye koyulmuşlardır.” (Çağlarca 1980: 6)

“İlkel mesafe kavramı ile başlayan bu ilerleme ayrı toplumların sanat anlayışları içinde değişik kavramlarda sanat anlamında kullanılmıştır.” (Çağlarca 1980: 6)

Günümüzde perspektif sözcüğünü kullandığımızda, yaygın olarak anlaşılan "artistik perspektif" tir.

Artistik Perspektif; iki boyutlu dik iş düşümleriyle çizilerek belirlenmiş nesnelerin gözün gördüğü gibi üç boyutlu bir çizimle anlatımdır. Gerçekte bir nesneden yansıyan ışınlar gözümüze gelir, göz merceğinden geçerek retina tabakası üzerinde nesnenin konik iz düşümüne neden olur. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1455)

“Artistik perspektifin, geometrik tanımında, gerçek nokta ve düzlemlere giden görme ışınlarının iki boyutlu resim düzlemini kestiği noktaların birleştirilmesiyle bulunan şeklidir.” (Süder 2000: 108)

Var olan görünürlerin iki boyutlu zemin üzerine aktarımında, perspektif en önemli aktarım araçlarından biri olarak kabul edilmektedir.

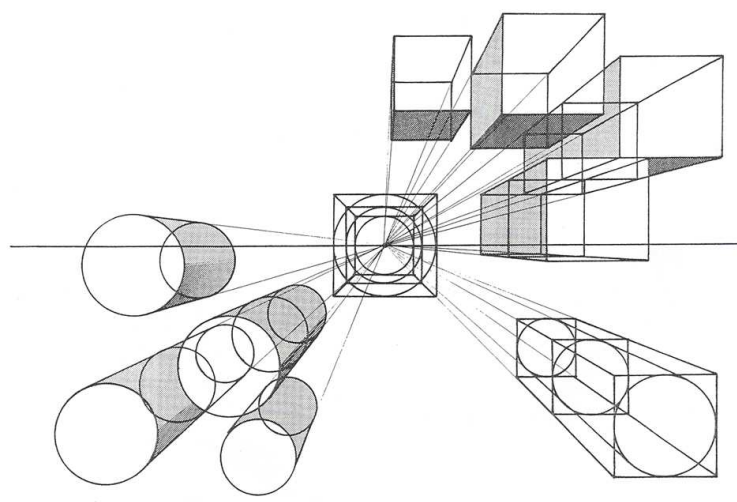
Bir modelin iki boyutlu zemin üzerine aktarımı, model, iki boyutlu resim düzlemi ve bakış noktası arasındaki mesafelerin düzenlenmesi ile ortaya çıkar.

“Bu anlayışa göre, ışınların tek bir noktadan dağılması ile oluşan perspektifin en basit biçimi tek kaçış noktalı perspektiftir.” (Südor 2000: 109)

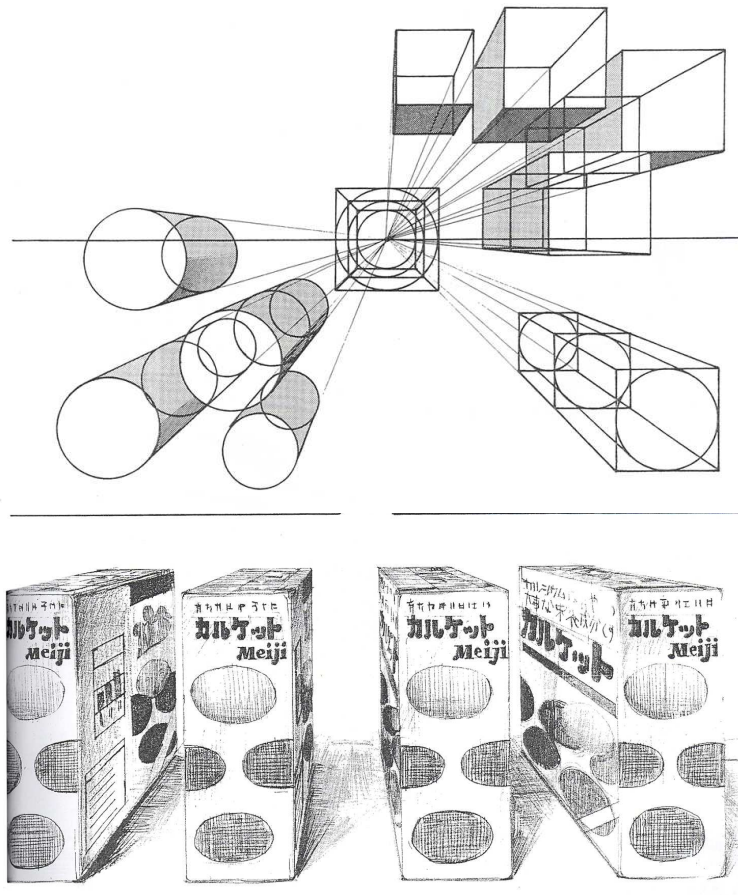
“Tek kaçış noktalı perspektifle; tüm objelerin bir yüzeyi resim yüzeyine paraleldir ve tüm kaçan paralel çizgiler ufuk çizgisindeki tek bir kaçış noktasında birleşirler.” (Zelanski 1984: 101)

Bu teknik tek bir yönde derinlik hissi verir. Tek bir kaybolma noktası vardır ve öznenin yüzeyi resmin yüzeyine paraleldir. (Introduction To, Pencil Techniques 2002: 42)

Resim 22. Tek kaçışlı perspektif

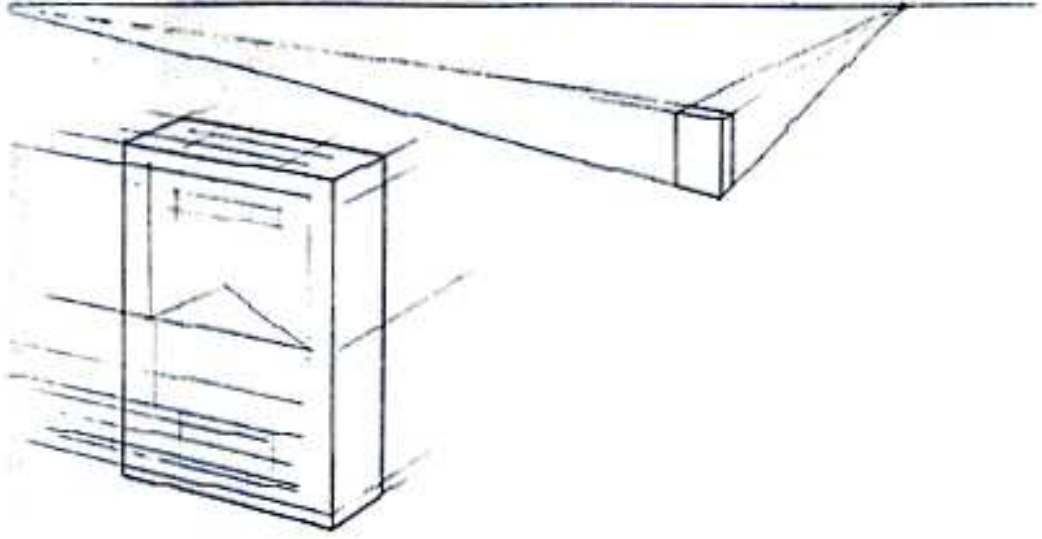
Resim 23. Tek kaçışlı perspektif

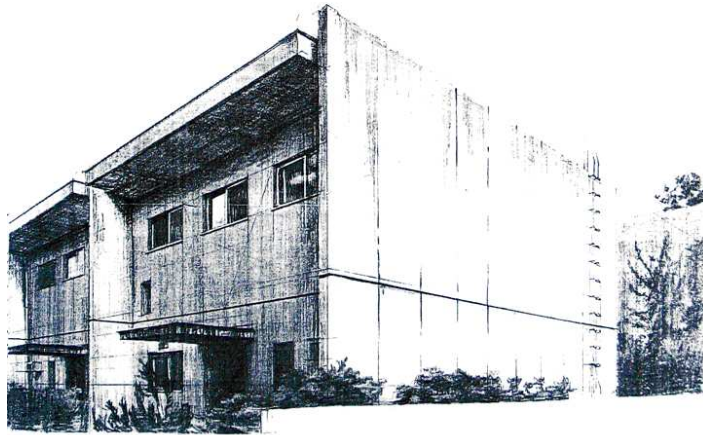
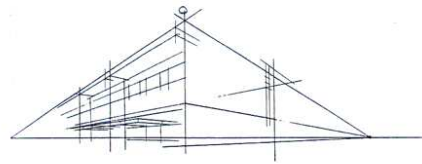
Bu teknik; biri solda biri sağda olmak üzere iki kaçış noktasının kullanımı aracılığı ile derinlik ifade eder. Çift kaçış noktalı perspektifte iki ana yüzeyi resim düzlemine açı yapan bir nesnenin yer plan düzlemine (resim düzlemine) paralelliği söz konusudur. (Zelanski 1984: 102)

“Kaybolma noktası ne kadar yakına uzanırsa, görüntü derinliği o kadar sığ olur. Özne ne kadar küçük ve ne kadar uzakta ise, kaybolma noktası o kadar uzaktır. Özne ne kadar büyük ve yakınsa kaybolma noktası da o kadar yakındır.” (Introduction To, Pencil Techniques 2002: 47)

Resim 24. Çift Kaçışlı Perspektif

Resim 25. Çift Kaçışlı Perspektif

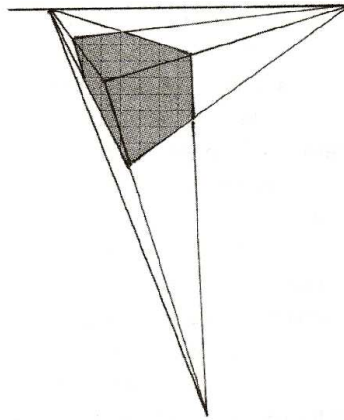
Var olan nesneye ait paralel çizgiler, ufuk çizgisi üzerinde iki yüzeyin, açık uzantılarının kestiği birinci kaçış noktası ve ikinci kaçış noktasında birleştirilir. Böylece iki yüzeyi de algılanan nesnelerin bilimsel perspektife uygun biçimde aktarımı sağlanır. (Introduction To, Pencil Techniques 2002: 44)

Sonuç olarak iki kaçış noktası olan perspektifte, iki yüzeyi resim düzlemine açı oluşturan objenin, resim düzlemine paralel olması söz konusudur. Objenin alt ve üst yüzeyini oluşturan düzlemler açısız düzlemlerine göre kaçış 1 ve kaçış 2 noktasında birleşirler.

“Üç kaçış noktalı perspektifte ise nesnenin üç ana yüzeyi bulunmaktadır. Nesnedeki bu üç yüzey resim düzleminde açı oluştururlar. Oluşan bu açıların uzantılarının her biri ayrı ayrı kaçış noktası oluştururlar.” (Zelanski 1984: 103) Dolayısıyla parçanın uzantıları 3 kaçış noktası oluşturur.

“Nesnenin, bize en yakın kenarı dışındaki kenarların derinlik etkisi ile üç ayrı kaçır noktada birleştiği bir anlatım şeklidir. Derinlemesine ve dikey konumlarda, bu tür bir perspektifin etkisinden yararlanılabilir.” (Zelanski 1984: 103)

Resim 26. Üç Kaçışlı Perspektif

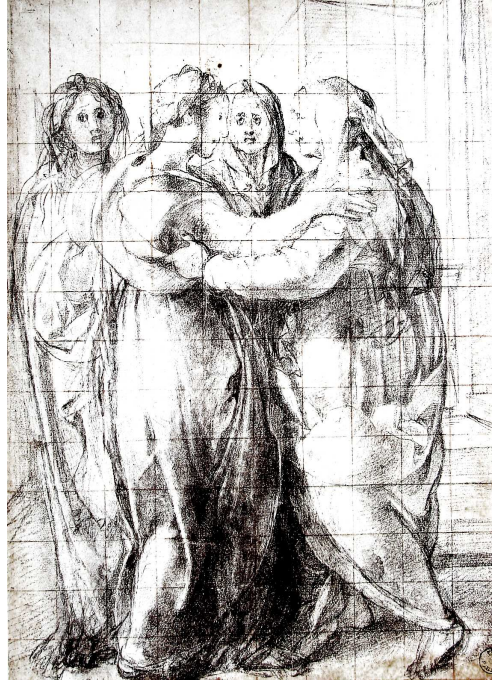
3.2.5. Kompozisyon

“Bir sanat yapıtında yapıtı oluşturan öğelerin belirli bir düzen içinde bir araya getirilmesi. Bu bağlamda Türkçe’de "kompozisyon" sözcüğü zaman zaman "düzenleme" sözcüğü ile karşılanır.” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1038)

Formların birbirini tamamlamaları ile sonunda dengeli bir birlik elde edilir. Formu oluşturan elemanların büyük-küçük, uzun-kısa, açık-koyu, yatay-dik, eğri-düz gibi çeşitli niteliklerin birbiriyle ilişkilendirilmesi sonucunda elde edilen düzenleme de diyebiliriz.

Batı sanatında kompozisyon, 15. yy. dan bu yana RESİM’de, HEYKEL’de ve MİMARLIK’ta yapı düzeylerinde yada çevre tasarımında derinlik, kütle ve hareket algısını sağlamak üzere ÇİZGİ, BİÇİM, RENK, TON ilişkilerini kurarak geliştirir. Bu ilişkiler belirli etmenlere göre biçimlenir; Çevreleme, Denge, Hiyerarşi (koram), Uyum, Karşıtlık, Düzlem, Yüzey, Derinlik, Perspektif, Odak, Geçiş, Tema ve Zamanlama bir kompozisyon oluşturur. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1038)

Resim 27. Leonardo da Vinci “Desen”

Bu nedenle her konu kendi kompozisyonunu oluşturur. Kompozisyon prensipleri katı kurallar değildir. Konunun anlatışı sırasında kendiliğinden oluşan değerlerdir. (Pekmezci 1999: 55)

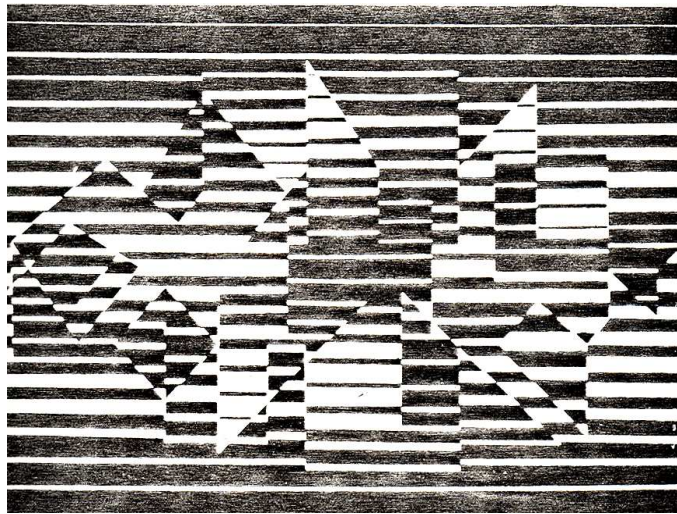
3.2.6. Ritim

Ritim kendi kendini tekrar eden karakteristik ve düzgün darbeler halinde aşağı veya yukarı, sağa veya sola; kuvvetli, zayıf, uzun, kısa nitelik gösterebilir. Aynı şekilde düzgün olmayan, devamlı, devamsız, serbest ve hatta organik olarak gözükebilir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1563)

Oluşturulan desenin içeriğini kuvvetlendiren, uyumluluğunu sağlayan önemli bir kuram niteliğindedir. Ritmik olmayan hareketlerde uyumdan bahsedemeyiz.

Bir bütünü oluşturan, birbirine bağlı parçaların tekrarının sürekliliği. Ritim, çalışma, dinlenme, hareket etme durma gibi gerilim ve denge değişikliğinin etkisine bağlıdır. Görsel sanatlarda biçimlerin, çizgilerin ve renklerin, yüzey üzerinde yer alış aralıkları, tekrarları, yapının kendine ait ritmini oluşturur. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1563)

Resim 28.

3.2.7. Hareket

Desende hareket, resme bakanın ilgisini çekmek istediği ilgi merkezi veya merkezleri aracılığıyla meydana getirdiği etkidir. Bütün sanatlarda bu tür ilgi odak noktalara ve onunla ilişkili ikinci-üçüncü derecede etkin noktalar bulunur. Bu noktalar yoluyla gözün desen içinde gezinmesini sağlamak kişinin başarısı sayılır. (Pekmezci 1999: 57)

Desendeki çizgi ve yüzeylerdeki yön değişikliği, ortaya konulan esre hareketlilik kazandırır.

“Bu nedenle, Hareket’i bir tasar unsuru olarak tanımak ve onun getirdiklerini planlamada hesaba katmak lazımdır.” (Güngör 1972: 7)

Resim 29. Kathe Kollwitz (1867–1945)

3.2.8. Birlik - Bütünlük

“Deseni meydana getiren elemanların her birinin, desenin genel birliğinin bir ögesi olarak uyum içinde betimlenmesi gerekmektedir. Bu elemanların birbiri ile ilişkisi hem biçimsel, hem kurgusal, hem de organik olarak bütünlüğü sağlamalarıdır.” (Pekmezci 1999: 57)

Çizim aşamasında, elemanların bir araya gelerek bütünü oluşturması birliği meydana getirir. Birbirine zıt olan elemanlar dahi bir araya gelirken, bir uyuşma ve bir düzen içinde olmalıdırlar.

Resim 30. E. Delacroix (1798–1860)

3.2.9. Değişkenlik - Çeşitlilik

Desen, eksenin içindeki çizgi, leke, doku, ritim, değişkenliklerine; durgunluğuna ve hareketliliğine sahiptir. Bu farklılıklar bir araya gelerek konuyu ve anlatımı güçlendirir. Desendeki başarı, değişkenliğe ve çeşitliliğe rağmen desenin bütünlüğünü ve kompozisyonunu sağlayan elemanların organizasyonundadır. (Pekmezci 1999: 57-58)

“Örneğin bir desen kompozisyonu içinde yer alan, insan sandalye gibi farklı elemanlar değişik anlatım özelliklerin rağmen desenin bütünlüğü içinde genel etkin bir parçası durumundadır.” (Pekmezci 1999: 57-58) Kısaca farklı elemanların aynı amaç için bir araya gelmesi diyebiliriz. Resim 31’i oluşturan elemanların aynı amaç için bir arada toplanması buna bir örnektir.

Resim 31. Paul Cezanne (1893–1906)

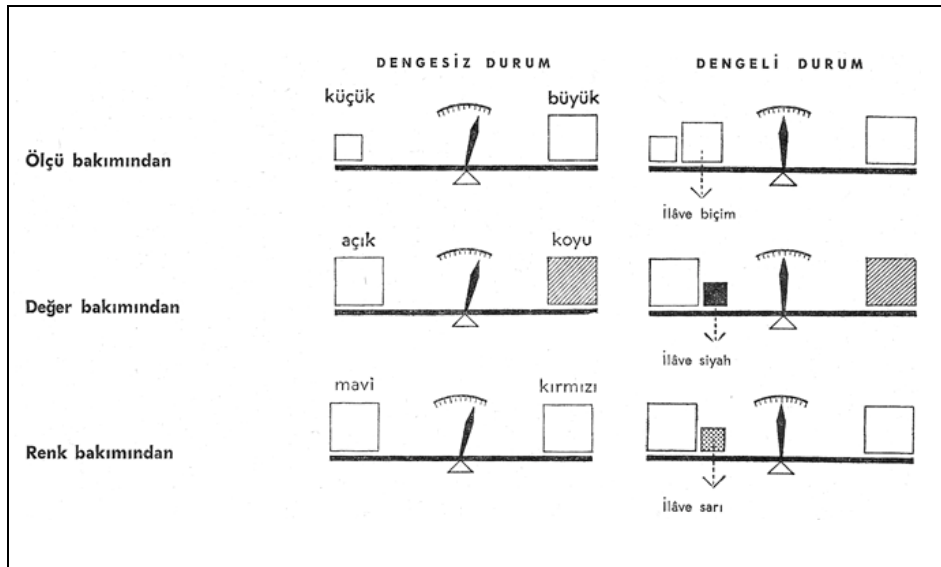

3.2.10. Denge

“Her nesne bir bütün içinde algılanır, hiçbir nesne tek başına ve izole edilmiş halde algılanmaz.” (Genç;Sipahioğlu 1990: 63-64)

“Bir desen kompozisyonunda bütün parçaların görsel ağırlığının uyum içinde sunulmasıdır. Kompozisyondaki bütün elemanların iç gerilimi, parçaların görsel ilişkisi belli bir denge sonucu gerçekleşir.” (Pekmezci 1999: 58)

Resim 32

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; bütünü oluşturan elemanların, dokuları, yönleri, aralıkları ve ölçüleri birbirleriyle kıyaslama konusu olabilir. Böylece desen öğeleri birbirleriyle ortaya koydukları önem bakımından eleştirildiğinde genel bir denge hissedilmelidir. Herhangi bir biçim ya da grup ağır basarak bütünün ağırlık

merkezine kendi tarafına kaydırmamalıdır. Bazı elemanlar anlatıma göre düzenlemelerde daha önemli bir şekilde ağırlık merkezini kendi tarafına toplayacak biçimde düzenlenebilir.

3.3. Desen Eğitimi Yöntemleri

Y.Ö.K.'ün 2006–2007 yılında eğitim fakültelerine göndermiş olduğu, I. ve II. Yarıyıl verilen, kredisi (2.2.3) olan desen dersinin içeriğine göre; canlı model ya da nesnelerin gözlemine dayalı kompozisyon, oran-orantı, ışık-gölge, hareket, bütünlük, denge gibi öge ve ilkeleri temel olarak görsel algının geliştirilmesini amaçlayan, çeşitli malzeme ve tekniklerle çizgisel çalışmalar yapıldığı bir derstir

Desen eğitiminde planlanan hedeflere ulaşılmasında büyük ölçüde sınıflarda uygulanan yöntem, taktik ve metotlar belirleyici etkenlerdir.

“Öğretmenler genellikle derslerinde birçok yöntem ve taktikler kullanırlar. Genellikle özel durumlarda konuya ilişkin en isabetli yöntem ve taktikleri seçmek gerekmektedir.” (Artut 2004: 100)

Desen eğitiminin kendine özgü özel öğretim yöntemleri bakımından düşünüldüğünde diğer alanlara göre uygulama açısından bazı farklılıklar göstermektedir. Desenin neyi, nasıl, hangi biçimde öğretileceği üzerinde durulmuştur. Bu sıralama ile diğer alanlarda benzerlik taşıdığı anlamını verebilir. Ancak desen sanatının öğretim aşaması daha kapsamlı olması gerekir.

Çünkü sorun sadece öğretmek değildir. Bu nedenle kullanılan yöntemler de farklı olabilmektedir. Günümüzün çağdaş sanat eğitimi ve öğretiminde çocuğu; yaratıcı düşünceye, analiz yapmaya, bir kavram elde etmeye, buluş (tarz) yapmaya ve bulduğunun değerlendirmeye götürmek yönündedir. Bu uğraşları sırasında öğrenciyi destekleyen bir takım bilgileri ona kazandıran çalışmaları kapsamaktadır. Örneğin göz eğitimi,

doğa incelemesi, eser incelemesi gibi. Yöntemin ana ilkesi; kişinin kendi kendine bir "seziş", bir "görüş", bir "anlayış" ya da sanat alanından "bir kişilik" kazanmasını sağlamaktır. Desenin öğretilabilir boyutundan yararlanırken; doğal evresindeki durumuna dış gerçekle yıkmamaya özen göstererek, ancak onun dışavurumlarında cesaretini arttırmaya çalışarak bir sonraki evreye ya da daha yüksek bir yorumlamaya doğru cesaretlendirmek gerekmektedir. (Artut 2004: 111)

Burada kastedilen şey; dış gerçeğin çizime aktarımı aşamasında olacağı haz ve öğrencinin geliştireceği doğru çizim yöntemidir.

Desen dersinde yöntem kavramı ele alındığında öğrencilere yeni davranışları kazandırma işleminin nasıl gerçekleşeceği konusunda karşımıza çıkar. Desen eğitiminde hedeflerin gerçekleşmesi için uygun bir yöntemin seçilmesiyle sağlanabilir. Bu nedenle desen dersi için tek bir yöntem değil, çok farklı yöntemlerin kullanılması söz konusu olmaktadır. Bu düşünceleri göz önünde bulundurarak, Desen dersinde kullanılan yöntemlerden biri olan 3. Boyutlu objelerin desen çizimindeki rolünü inceleyeceğiz.

3.4. Üç Boyutlu Obje Kapsamında Desen Çizim Yöntemleri

Figür çizimi sırasında gereken itibarı, orantıların saptanmasında, geometrik çatılı bir biçimlemeye gereksinme duyulmaktadır. Özellikle model karşısında yapılan desen çizimlerinde, optik görüntü nedeniyle değişen boyutların saptanması için, bir çeşit nirengi (başlangıç ve hareket) noktaları ve çizgiler geometrisine başvurulmalıdır. Değişik oranlı, ideal figür ve nesne desenleriyle oranların saptanması sırasında nirengi(başlangıç ve hareket) noktaları, geometrik biçimlerin (kare, dikdörtgen, üçgen, konik, silindir, vb.) desenin çözümlenmesinde önemli araçlar olacaklardır.

Resim 33

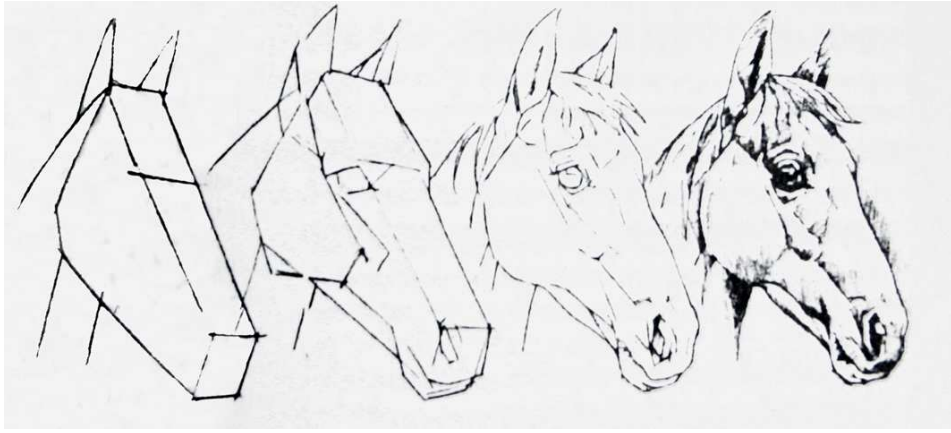

Resim 34

“Astin, David’in desen üzerine yapmış olduğu çalışmalar sonrasında varmış olduğu kanı; Doğadaki tüm varlıkların kendine özgü geometrik biçimleri vardır.” (Artut 2004: 114) söylemlerimizi destekler niteliktedir. Ve bununla ilgili de birde örnek verilmiştir.

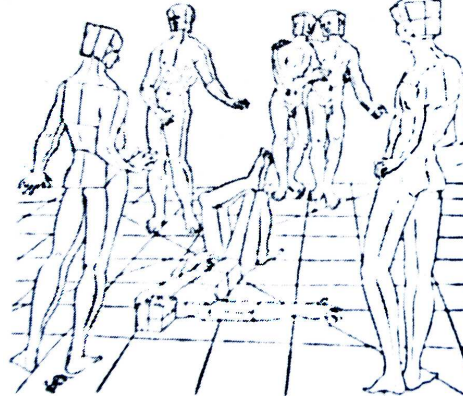
Resim 35

Bütün bu çalışmalar biçimin yakalanmasına yarayacak olan geometrinin (üç boyutlu formların) deseni çizen öğrenci için ne denli, kaçınılmaz bir işlem aracı olduğunu gösterecektir. Daha sonrasında, en basit bir mekân biçimlenmesi için, geometrik çizimli, simgesel, forumlara başvurulacaktır. Üç boyutlu mekân görüntüsü saptamaya yarayan bilimsel perspektif uygulaması içinde, aynı şekilde geometrik çizimli bir sisteme ihtiyaç duyulacaktır.

Yapıtların meydana getirilme aşamasında çok yönlü metotların yer aldığını bilinmektedir. Bunların arasında geometrik biçimlerin çözümlenmesiyle meydana getirilen desen yöntemi de bulunmaktadır.

Resim 36

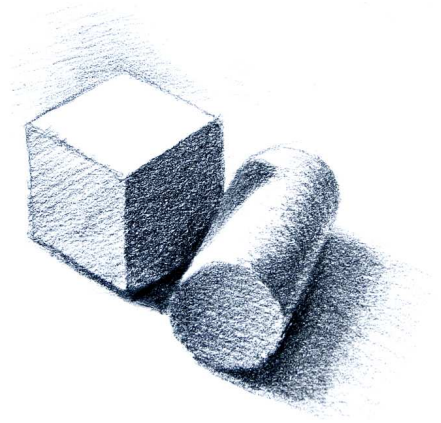
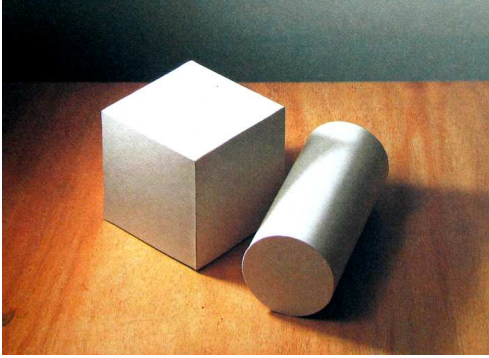
Desen eğitimi aşamasında bir nesnenin biçiminin elips, üçgen, daire, küp gibi geometrik biçimlerle bağlantısı olduğunu bulmaya alıştırmak, yöneltmek gerekir.

Bir insan başının, bir insan gövdesinin, kolların ya da diğer uzuvlarının hangi geometrik yapıya benzediğini bularak onun biçimini çizgilerle, yuvarlaklarla köşelerle göstermek yoluna gidilebilir.

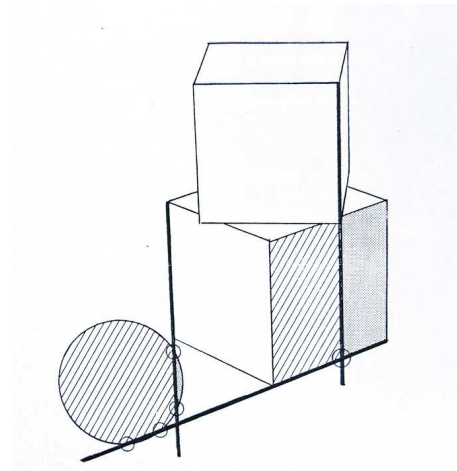
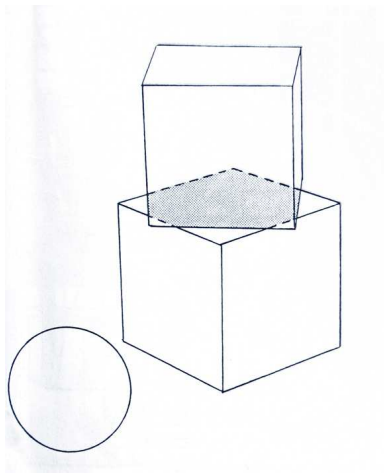
Masalar, sandalyeler, stantlar, büyük kitaplar dikdörtgen prizma biçimini, formunu taşırlar. İç bükey çizgiler derin tabaklarda, bardaklarda, kâselerde dış bükey çizgiler bombeli eşyalarda daima karşımıza çıkarlar.

Tabaklar, şapkalar, şişeler, insan başı, yuvarlak kutular ve şişelerde daire ve silindirin temel görünümünü buluruz.

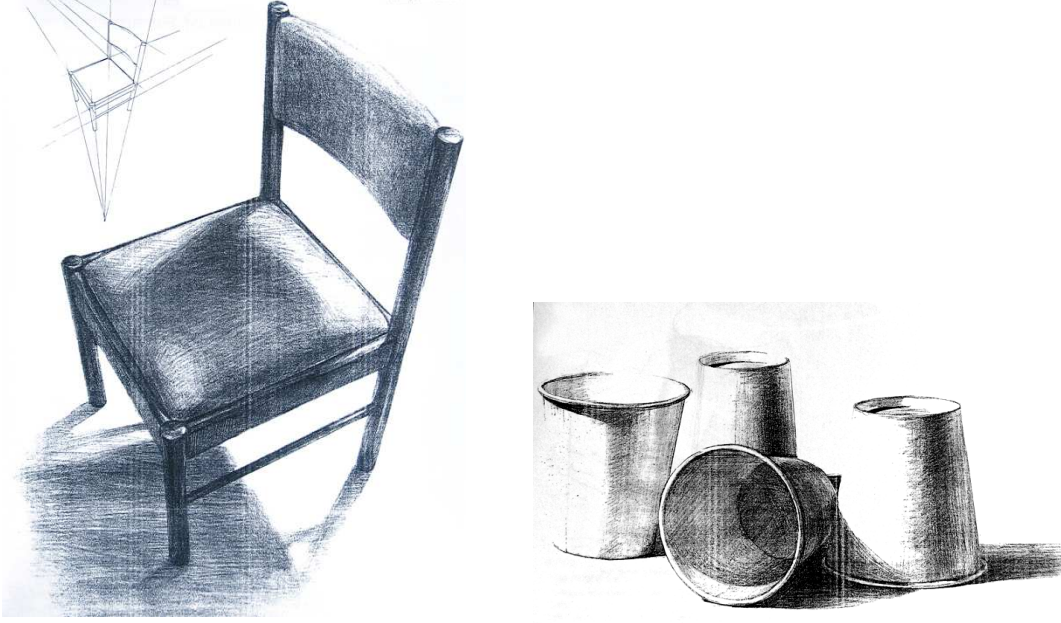
Resim 37

Resim 38

Resim 39

Doğada, natürmort da, figür çizimlerinde ve diğer yerlerde bulunan temel figürleri tanıtabilmek için onların desenlerini kolay geometri kurallarıyla çizilmeli, onlar perspektife uygun bir biçimde iki boyutlu zemin üzerine aktarmak gerekir. Böylece göz bir nesnedeki temel biçimleri (form) parçaları ve ayrıntılarını (detay) görmeye alıştırılabilir.

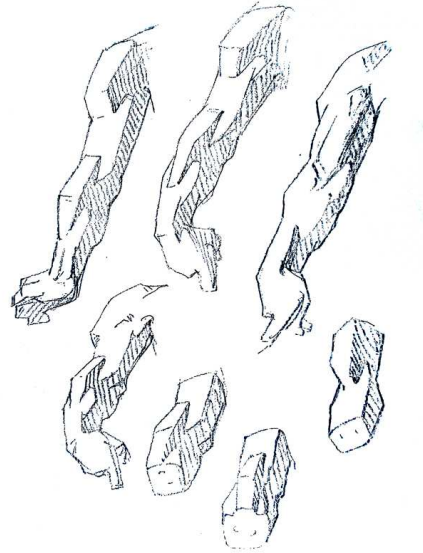
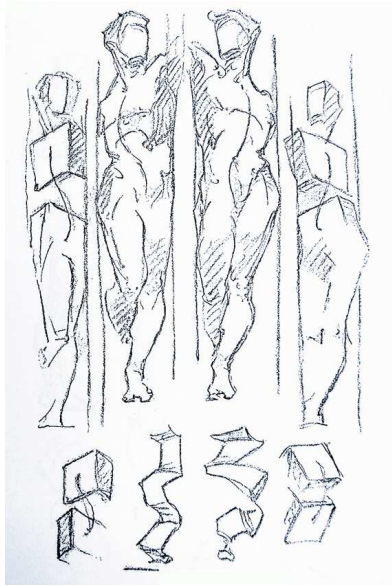
Geometrik biçimlerin çözümlenmesi yöntemi ile, öğelerin çoğalması ile ortaya çıkan ilişki sorunlarında doğru bir yol izlenmesi, konunun daha sağlıklı bir biçimde ortaya konması sağlanabilir. Öğrenciler iki uzunluk (yükseklik-genişlik) taşıyan resim kâğıdı üzerinde üç, uzunluklu (yükseklik-genişlik-derinlik)'i olan eşyaların çizimlerini göstermek için nesnelerin perspektif yapılarını görebilmelidir.

Göz eğitildikten sonra bu türlü eşyaların biçimleri, geometrik formları içinde araştırmak suretiyle sadeleştirilerek kolaylıkla deseni çizebilir.

Genel olarak desende modelden çalışılmaya başlamadan önce, iki boyutlu zemin üzerine nelerin alınacağına yüzeyin nasıl düzenleneceğini, bütünü oluşturan elemanların nasıl kurgulanacağı kararlaştırılır. Sonrasında modelin bütünü oluşturan parçaların birbiriyle bağlantısı, geometrik biçimlerin meydana getirdiği yüzeyler yardımı ile gözlemlenir. Bütünü oluşturan parçaların; mesafe, boşluk, ön-arka, yatay-dikey vb. ilişkileri belirlenerek sonuca ulaşılır.

Desen öğretimi aşamasında geometrik (üç boyutlu) nesnelerin kullanılmasının amacı çizimde derinliğin, büyüklüğün, biçimler arasındaki ilişkinin kâğıt ya da bir düzlem üzerinde, asıl temel görüşlerine uygun olarak aktarmaktadır. Böylece bütünü oluşturan elemanların birbiriyle olan doğrudan ya da dolaylı ilişkilerini algılamada yol göstericiliği sağlanmış olur.

Resim 40

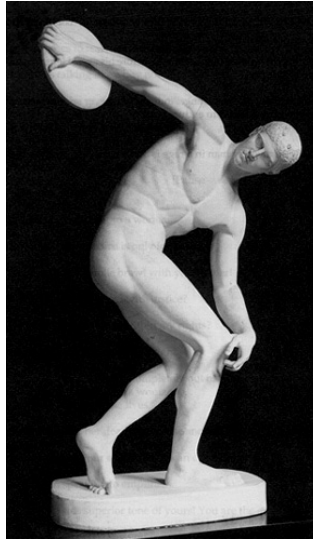
BÖLÜM 4 DESENDE İNSAN ANATOMİSİ

İnsan formu bir bütündür. Ancak bu formu meydana getiren öğelerin her birinin kendine özgü yapısal form özellikleri vardır. Başın, boynun, gövdenin, kol ve bacakların ayrı ayrı kendi yapısal özellikleri içinde incelenmesi gerekir. Bir parmak bile geometrik yapı içinde değerlendirilecek yapı özelliğine sahiptir. Bu anlatımda gözlem, sezgi ve algının önemli rolü vardır. (Pekmezci 1999: 139)

“İnsan Anatomisini yeterince öğrenmek sadece resim alanında değil, plastik sanatların her alanında görsel, objektif ve imgesel anlatımı güçlendiren biçimleri ve maddeleri daha tutarlı bir yapı haline getirmeyi sağlayan birikimlerdir.” (Pekmezci 1999: 139)

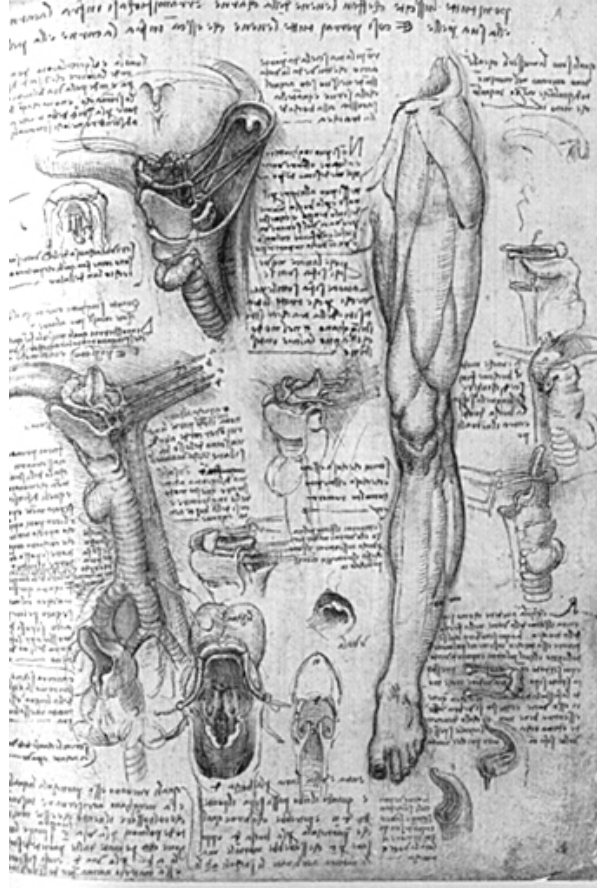
Eski dönemde anatominin bilinmemesine rağmen kusursuz sanat eserleri ortaya çıkmıştır. Çünkü anatomi görsel olarak sanatçı tarafından iyice kavranmıştı. Yunan toplumunun spor hareketlerinin büyük önem ve güncelliği olan bu dönemde sanatçılar insan vücudunu incelemişlerdir. Bu incelemeler sonunda resim ve heykele konu olan insan figürleri adeta tanrısal bir yüceliğe ulaşmışlardır. (Hogarth 1993: 3)

Resim 41.Yunan Dönemi “Disk atan adam”

Rönesans döneminde ise sanatçılar canlı modellerle çalışmakla birlikte ellerine geçirdikleri insan kadvralarını ve hayvan leşlerini inceleyerek bir bilim adamı gibi anatomi çalışmaları yapmışlardır. Dönemin önemli ressamlarından olan Leonardo Da Vinci bizzat anatomi çalışarak dahi tıpta anatomi derslerin de kullanılabilecek ayrıntı da çizimler yapmıştır.

Resim 42.

4.1. Anatomi

Anatominin tanımı için geniş bir yelpaze oluşturmakta yarar vardır.

“Genel tanım olarak; bir şeyin oluşmasında göze çarpan özel yapı, beden yapısı, gövde yapısına anatomi adı verilir.” (Türk Dil Kurumu. Türkçe Sözlük 2005: 97)

Artistik anatomi; insan vücudunu sanatsal açıdan ele alarak vücudun dış görünümündeki değişiklikleri inceler. Sanatçı eserini oluşturan figür ve objeleri hareketsiz değil de belli bir hareket düzeninde kompozisyonun dengesini oluşturacak biçimde resmeder. (Hogarth 1993: 3)

4.1.2. Oran

Antik Çağdan günümüze değin, bir sanat yapıtının mantıksal olarak çözümlenmesine ya da ortaya konmasına yardımcı olmak endişesi ile, sanat yapıtını oluşturan parçalarla bütün arasında matematiksel ilişkiler kurulmuştur. Bu ölçüsel ya da geometrik ilişkilere "oran" adı verilir. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1378)

Altın bölüm ya da altın kesit olarak bilinen oran kavramı, 19. yy.da ortaya çıkmıştır. “Herhangi bir geometrik biçimde, varlığı estetik bir üstünlük sayılan oran. Parçalar arasındaki orantıda küçük parçanın büyük parçaya oranı, büyük parçanın bütününe eşittir. Paçalar arasındaki oranın değeri olan 1.618 ya da ykş. $3/5$, “altın sayı” adını alır. Altın oran geometrik olarak, iki kareden oluşan bir dikdörtgenin köşegeni aracılığı ile kurulur.” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 75)

Güzel Sanatlarda insan vücudu canlandırılırken kullanılan sayısal kurallar olarak tanımlanabilir. Bu sayısal kurallar, vücudun parçaları arasındaki boyutsal oranlarla parçanın vücudun tümüyle olan oransal ilişkisini dile getirmekte yardımcı olmaktadır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1374)

4.1.3. Ölçü

“Bir niceliği, o nicelik için kabul edilmiş birimlerden birine göre oranlayarak değerlendirme.” (Türk Dil Kurumu. Türkçe Sözlük 2005: 1536)

İnsan, doğayı, toplumu algılamak daima kendi varlıksal büyüklüğüne göre algılamada bulunur. Kendi, eni, boyu, yüksekliğine göre, nesne ve varlıkları, ölçüsel olarak değerlendirir.

Nesneler arasındaki büyüklük-küçüklük de insana göre bir ölçü ilişkisi olarak değer ifade edebilir.

Ölçü ve Oran, görsel sanat dallarında çok kullanılan bir kavramdır. Ve genel olarak insan, her şeyi kendine göre ölçülendirir. Kendi değerinin ve ölçü biriminin dışına taşan oranlar, insanı rahatsız eder.

4.1.3.1. Desende Ölçü Ögesi

“İnsan, doğayı, toplumu algılamak daima kendi varlıksal büyüklüğüne göre algılamada bulunur. Kendi eni, boyu, yüksekliğine göre, nesne ve varlıkları, ölçüsel olarak değerlendirir.” (Atalayer 1994: 203-204)

İster benzer, ister farklı biçimler kullanılsın bunların her biri gerekli büyüklükte olarak düzenlemelere girerler. Biçimler farklı büyüklükte olarak kullanıldığında farklı etkiler elde edildiğinden: Ölçü bir tasarım unsuru olarak daima önemli rol oynar. (Güngör 1972: 22)

“Ölçü, genel olarak var olanın insan tarafından birimlendirilmesidir. Nesne ve varlıkların sınırları, alan ve hacimleri, ağırlık ve uzunlukları, kendi özelliklerine göre sınırlanmıştır, derecelenmiştir, birimlenmiştir.” (Atalayer 1994: 204)

“Kısaca ölçü var olan şeylerin uzayda kapladıkları yerin, işlevlerin vb. değerlerin birimlendirilmesidir. İster üç boyutlu olsun, ister uygun, isterse zıt olsun biçimler düzen içinde "gerekli büyüklükleri" ile rol alırlar.” (Atalayer 1994: 204)

4.1.4. Desende Oran Kavramı

“Ölçüler arasındaki, uyum-denetim-gereklilik işlevlerine bağlı ilişkidir. Büyüklük, nicelik, derece bakımından, iki öge veya parça ile bütün arasında bulunan ölçüsel ilişki “nispet” tir. Oran, iki şey arasındaki, özellikle ölçüsel uygunluktur.” (Atalayer 1994: 205)

“Aynı biçimlerin oran açısından aynı niteliklerde olması sanat ürününün değerini azaltır. Nitekim tasarımcı, görsel unsurların orantısal ilişkilerinde değişken yapılar kurmaya çalışır.” (Becer 1997: 68)

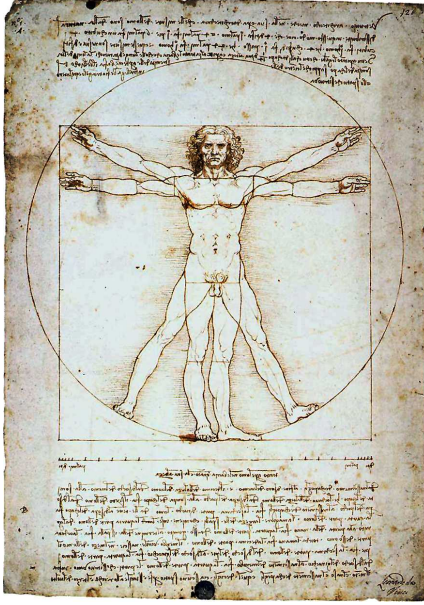
“İnsan bilinçli ya da bilinçsiz olarak, kendine göre, ölçüleri arasında "oranlamalar" yaparak algılar.” (Atalayer 1994: 205)

Resim 43’de aynı merkez noktasına sahip olmayan bir çember ve bir kare yardımı ile gelişkin bir erkeğin vücut oranlarını saptayan bir çizim görülüyor. Bu çizimde, sanatçının bulduğu bir sisteme göre, vücut bölümlerinin ideal oranlarını saptamak amaç olmuştur. Figürün dikey duruşu ve kolların yana açık hali, karenin boy ve enine eşit hale getirilmiştir. Böylece kolların açık durumundaki uzunluğu, adamın boyuna eşit olmuştur. Bacakların boyu ise, gövdeyle başın uzunlukları toplamına eşit alınmıştır.

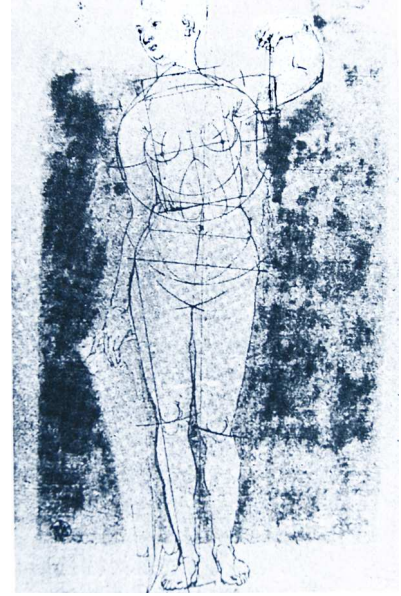
“İnsan vücuduna ait orantı çizimlerinin başka örnekleri de bulunmaktadır. Resim 44’de kesin bir geometri çizimi esas alınmıştır. Yine sanatçıya göre ideal olan kadın vücuduna ilişkin baş, gövde, kol ve bacakların birbirlerine oranları saptanmıştır.”

(Turani 1978: 21) Klasik anlayışa göre figür ayakta iken, baş vücudun 7,5–8 de biri, otururken ise 5,5–6 biri olduğu kalemle alınan ölçü sonucu ortaya çıkar.

Resim 43

Resim 44

4.2. Figürde İnsan Anatomisini Algılamının Gelişim Süreci

“İnsanlar çok eski çağlardan bu yana insan figürünün gerçek oranlarıyla ilgilenirken matematik ve geometrinin kurallarından yararlanmışlardır.” (Süder 2000: 88)

“İnsanların avcı ve ilkel tarım düzeyine geçtiği Neolitik çağda başlayan geometriye olan ilgisi Mısır ve Erken Anadolu uygarlıklarında yoğunlaşmıştır.” (Süder 2000: 88)

İsa'dan önce altıncı asırda Pythagoras ve daha sonra III. yy.da İskenderiye'de yaşamış ünlü düşünür Enclid, Pythagoras'tan ve geçmişteki bilgilerden yararlanarak tüm plastik sanatların oluşmasına çağlar boyunca

etkili olan geometri ilkelerini ortaya atan Geometrinin Temel Elemanları adlı kitabını yazmıştır. (Süder 2000: 88)

Geometrinin kavramsal bir ilke olarak desen çizimine yön vermesinde erken Rönesans'ın iki ustası Albrecht Dürer ve Leonardo Da Vinci öncülük eden kişiler olmuşlardır. Her iki sanatçıda sanatın teorileriyle ilgilenmişler ve bu konuda eserler vermişlerdir. Dürer "İnsan Orantıları Üzerine Dört Kitap" adlı eserinde çıplak kadın ve erkek figürlerinin ortalama boylarını saptamıştır. (Süder 2000: 88)

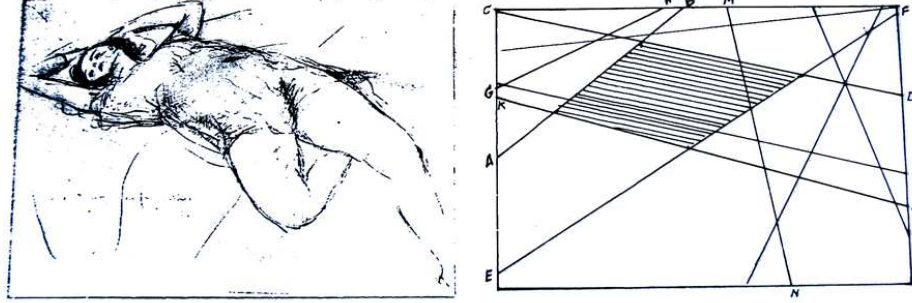
“Albrecht Dürer'in "Vitruvius"dan esinlenerek yaptığı deseninde 1/8 baş-gövde oranını temel olarak kullanarak, orantılar açısından çalışmalar yapmıştır. Çözümleme aşamasında ise geometrik parçalar kullanarak, bölmelere gitmiştir.” (Süder 2000: 88-89)

4.3. Figürde İnsan Anatomisini Algılama Yöntemleri

“Görmek herhangi bir nesnenin en önemli fiziksel niteliklerini kavramak ve neticede o nesnenin tarifini yapmaktır.” (Denel 1970: 40)

Optik görüntü biçiminin, iki boyutlu kâğıt üzerinde gösterilmesi, üç boyutlu olarak saptanmasına bağlıdır. Bu işlemde figür ve nesnenin optik görüntü üç boyutluluğu ile ilgili olarak, derinliğe giden yüzeylerin konturlarını çizme söz konusudur. Bu nedenle konturların nesne ve figür üç boyutluluğu ile ilgili olarak, derinlik etkisi yapabilecek biçimde çizimleri gerekmektedir. Bu derinlik etkili çizimlerin, nesne ve figür biçimlerine bağlı olarak çizilebilmesi için büyük çabalar harcanıldığı bilinmektedir. Bu durumda kontur izleme yerine formları akılda tutmak, en doğru bir üç boyutlu kavrama yolu olarak benimsenmektedir. Birçok sanatçının bu işleme kendilerinden vardıkları, çalışmalarından anlaşılmaktadır. Bu kendiliğinden kavrama, resimlerdeki çizgilerin üç boyutlu bütünlük etkisi yapmalarından anlaşılmaktadır. Modelin form bütünlüğü akılda tutularak resmedildiğinde her uzuv ya da bölüm çizgileri, perspektif görüntüye uygun olarak üç boyutlu bir derinlik etkisi içinde yerlerini alabilmektedir. (Turani 1978: 27)

Resim 45

Resim 45’de de kadının uzanma durumunu, yani yaygın yatışını biçimleyebilmek için, sanatçı, önce başının üstünden ve üst kolun altından geçen, gövde ile ilişkisiz düz çizgisine, sonra alt kolun alt konturu, gövdenin altı, üst bacağın alt çizgisi doğrularını da bir KL doğrusu üzerinde göstermiştir. Gösterilen bu üst ve alt çizgiler, vücudun boyu yönündeki uzanışına; göğüs üstündeki iki omuz arasında yer alan AB çizgisi ile alt bacağın üst MN çizgisi de vücudun yatağa yayılışını daha kuvvetli bir biçimde göstermek için sanatçı tarafından araştırılıp bulunmuştur. (Turani 1978: 28)

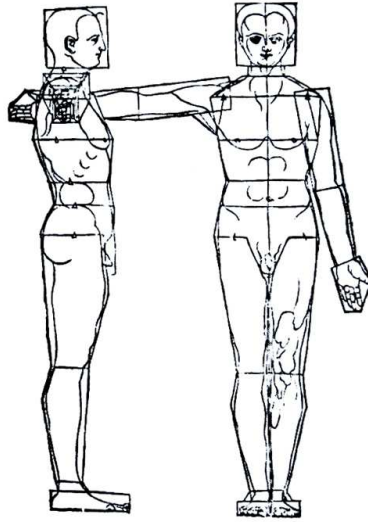
“Optik görüntü biçiminin üç boyutlu çiziminde modelin mekân içinde yer alan hacim ve yapısına paralel olarak, ancak araştırılarak bulunabilen bir geometri söz konusudur.” (Turani 1978: 29)

“Desen eğitiminde sürekli olarak göz önünde bulundurulması gereken husus görsel ipuçlarının açıkça ortaya koyacağı düzeni kurmaktır.” (Denel 1970: 39)

“Kastedilen ipuçları, basın yuvarlaklığı, vücudun belirli uzuvlarını oluşturan parçaların silindir ya da dikdörtgen yapısı gibi geometrik şekiller ve en önemli fiziksel nitelikler, görmenin ipuçlarını meydana getirir.” (Denel 1970: 39)

Nesnelerin yapıları ile bu tür fiziksel nitelikler belirgin ilişki halindedirler. Nesnelerin yapılarının var olmaları için en önemli nitelikleri olduğunu kavradıktan sonra iyi seçilmiş bazı işaretler, izler, belirtiler veya detaylar vasıtası ile bunları hatırlamak veya tanımlamak imkân hali haline gelecektir. (Denel 1970: 40)

Resim 46

Vücut biçiminin anatomik yapıya uygun olarak geometrik yüzeylere bölündüğü görülüyor. Bu geometrik yüzeyler, dikkat edilirse birer eşkenar dörtgen ya da dikdörtgen biçimindedir. Böyle bir sistem ile anatomik yapıya uygun geometrik modellenmiş bir desen yapısı oluşturulabilir. Vücut uzuvlarının üç boyutluluğu, geometrik hacim yaratmada olanak sağladığının göstergesidir.

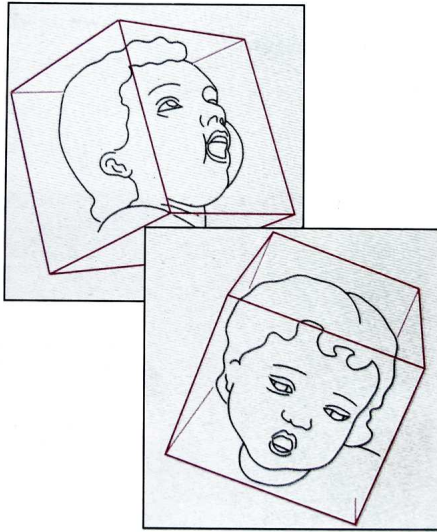
Bu yöntemle, karmaşık bir yapıya sahip olan insan anatomisinin, desen çiziminde doğru bir biçimde sonuca ulaşılacaktır.

“Düşünce ve anlama akıl yönünde neyse görebilme veya görsel farkına varabilme, hissedebilme yeteneği olarak aynıdır.” (Atalayer 1994: 40)

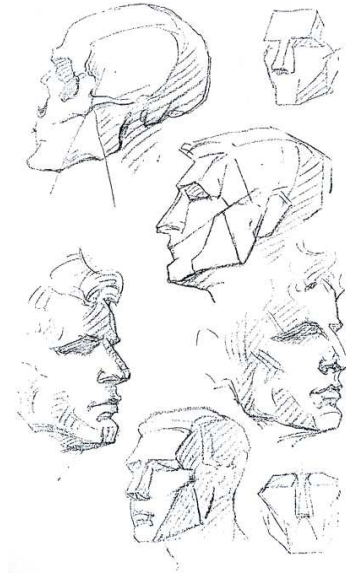
“Algılama sürecinde, zekâ işlevlerinin de katıldığı, imgelerin nesnelleşmesi ve kişide üst seviyede örgütlenmesi şekli algılamanın özellikleri ile de ilgilidir.” (Atalayer 1994: 40)

“Yaratıcı zekâ ile çalışan bir algılama sürecinde duyumsal imgelerin, simge-resim-kavram olarak anlamlı bir içerikle paketlenip, örgütlenmesi, şekil-zemin algısının da bilinmesini gerektirir.” (Atalayer 1994: 40)

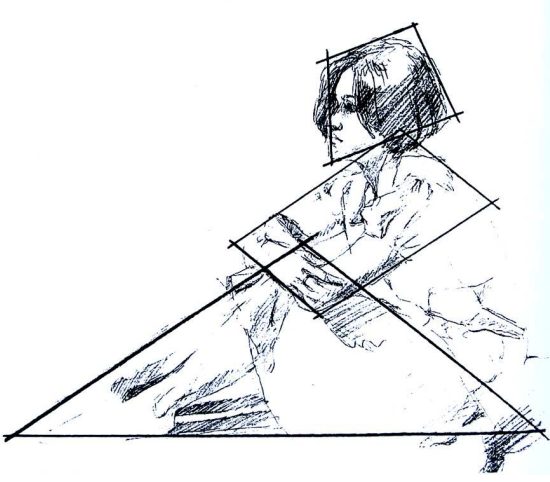
Resim 47

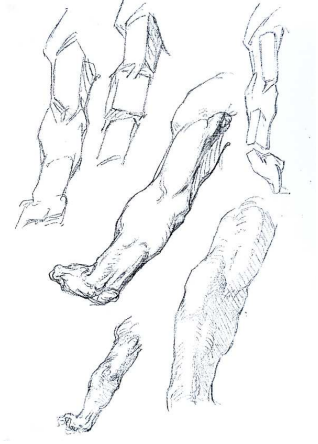
Resim 48

Resim 49

Resim 50

4.3.1. Şekil - Zemin Algısı

“Gözün dikkat kesilme ve yoğunlaşma alanı fazla geniş ve derin değildir. Gözün derinlik ve genişlik olarak, nitelediği alan "form", net alan dışında ama görme alanına giren alan "zemin" olarak algılanır.” (Atalayer 1994: 40)

“Görsel algıda, titreşim yapan öncül ve özgül her nokta, çizgi, leke, doku, değer yoğunlukları şekil bunların dışında kalan yüzey ve elemanlar zemin olarak algılanırlar.” (Atalayer 1994: 40)

“Şekil zemin algısında, geometrik biçimlerin oluşturduğu titreşimler ve görme sistemleri algıyı kuvvetlendirir ya da zayıflatır. Bunlardan biri gruplaşmadır.” (Atalayer 1994: 41)

4.3.1.1. Gruplaşma (Aralık oranları, benzerlik - uygunluk)

“Şeklin boyutları bir şeklin diğerine olan ilişkisi bütün nesnelerin gözle görülebilip, anlaşılabilen önemli nitelikleridir. Tek başına şekil, bize hiçbir zaman bir nesnenin nerede olduğunu, düz, eğri veya ters olup olmadığını bildirmez.” (Atalayer 1994: 41)

“Göz yakın aralıklı, aralıklı aralıksız biçimleri, gruplayarak bir bütün algısı yaratır. Göz, birbirine benzer şekilleri, bir bütün halinde beyne iletir.” (Atalayer 1994: 41)

“İki ya da üç boyutlu cisimler arasında ortak ya da yaklaşık tarafların bulunmasına uygunluk denir. Cisimlerin arasında kolayca bağıntı kurulabilmesine zemin hazırlığında uygunluk, tasarımın oluşumunu kolaylaştırır.” (Güngör 1972: 80)

“Şekil uyarıcıları daima bir örgütlenme eğilimi taşıyarak "gruplaşırlar." Benzer, aralıksız, yakın aralıklara sahip biçimler, bir bütün olarak, küme olarak algılanırlar ve zeminden ayrılırlar.” (Atalayer 1994: 41)

4.3.2. Görsel Algıda Seçicilik ve Dikkat

“Algılamanın başlangıcı üzerindeki çalışmalar görsel algılamanın birçok aşamalı süreçlerden meydana geldiğini belirlemiştir.” (Genç 1990: 27)

“Görme konuşmalardan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir.” (Berger, 1995: 7)

“İnsanlar binlerce uyarıcıdan, ancak bazılarına dikkat ederler. Diğer uyarıcılar, spanton olarak arka alan - geri plan oluştururlar.” (Atalayer 1994: 44)

Yani dikkat neyin algılanmasında veya neyin algılatılmasında, önemli bir faktördür buna bakalım.

— **Dikkat**; görsel algımızın odak noktası ve sınır-mekân ayrımıdır.

— **Odak Noktası**; öncelikle ve özellikle bakmanın yoğunlaştığı şekilsel alandır.

— **Sınır Alan**; netleşen şekilsel alanla ilgili çevredir. Belirsiz olarak algılananlardır.

(Atalayer 1994: 44-45)

4.3.2.1. Koşullanma (Kurulum) ve Güdülenme (Motivasyon)

“Bireyin, işinin, yönünü, gücünü ve öncelik sırasını belirleyen iş ve dış dürtücünün etkisi ile işe geçmesine motivasyon denir.” (Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük 2005: 804)

“Kişiler bazı uyarımlara karşı kendilerini koşullayıp ve güdelerler. Kendilerini, bazı uyarıcılara karşı, bilerek isteyerek tepkide bulunmaya hazırlanırlar.” (Atalayer 1994: 45)

Bireyler kendi ilgi alanlarında, ilginç olan, onlar için anlam değeri olan uyarıcılara "dikkat" etme kurumlarını taşırlar. Yaratıcı birey, dikkat yoğunlaşmasını içeren bazı temel faktörleri iyi bilirse yapacağı çalışmada yerinde ve gerçeğe uygun çizimler ortaya koyar. (Atalayer 1994: 45)

Güdülenme kişide; işi, konuyu, olayları, farklılıkları, nitelikleri, benzerlikleri öğrenme isteğini ortaya çıkarmaya yardımcı olur.

4.3.3. Görsel Algıda Biçim Düzenleme İlkeleri

"Algıdaki biçim düzenleme ilkelerini, estetik ve sanat dünyasının "ilginç" çözümleyicilerinden biri olan Rudolf Arnheim'e göre beş başlıkta toplanmıştır. (Arnheim 1974: 73)

4.3.3.1. Uygunluk - Benzerlik İlkesi

Birbirine ait olduğu etkisini veren öğelere "uygun" denilmektedir. Biçimlerin bir araya gelişinde, en az ve en çok aralıkların belirlenmesinde, biçim kümelerinin birbirine bağlanışında, benzer unsurlar bir bütün haline gelmeye uygun olurlar. Biçimler arasındaki benzerlik faktörü; biçimden biçime geçişte uyumlu, olumlu ilişkileri belirler. Biçim geometrisinin seçimini kolaylaştırır. Şekilsel benzerlikler, anlam, ifade belirlilik ve etkililik sağlar. (Atalayer 1994: 46)

4.3.3.2. Aralık Oranlaması İlkesi

Biçimler arasındaki uzunluklar gelişi güzel olursa, rastlantıya bırakılırsa, belirlilik, anlam, ifade kaybolur. Oranlar arasındaki gerekli ilişki ortadan kalkar. Göz görsel algı alanına bağlı olarak, maksimum ve minimum aralıklardaki benzer biçimleri gruplar olarak algılayabilir. Gözün bütünleştirdiği veya ayırt edebildiği aralıklar, gözün biçimlere olan uzaklığına, biçimlerin ölçülerine göre değişiklik gösterir. (Atalayer 1994: 46)

“Nesneler arasındaki en dar aralığı, en küçük(minör aralık),en geniş aralığa, en büyük aralık(majör aralık) denir.” (Güngör 1972: 24)

Bir araya gelen farklı ölçüdeki biçim, mekân ya da nesnelerin her birinin daha iyi algılanabilmesinde ve bunların dengelenmesinde bunlar arasında kalan aralık farklılığın önemine dikkat edilmelidir.

4.3.3.3. Ayrıcı Nitelik İlkesi

Yüzeyler daima üç boyutlu nesnelerin tanımını yaparlar ve de çizgilerle sınırlandırılmışlardır. bu sınırlandırmada belirlilik ve anlaşılabilirlik köşeler ve köşelere yakın yerlerde. Sınırları tam olan, geometrik karakterleri bozulmamış, leke (ton) değeri düzenli olan biçimler kolay algılanırlar. (Atalayer 1994: 47)

“Biçimler hem öz, hem geometri olarak farklılık gösterebilirler. Bu farklılıkların, kurallar çerçevesinde düzenlenmesi "belirlilik" sağlar.” (Atalayer 1994: 47)

“Biçimlerin kendilerini diğer biçimlerden farklı kılan ayırıcı niteliklere sahip olması, onların görsel algılamada belirlilik sağlamasında rol oynar.” (Güngör 1972: 46)

“Belirliliğin sağlanması da, ayırıcı nitelikler olarak şunlar sıralanabilir.” (Atalayer 1994: 47)

4.3.3.3.1. Öğelerin Bir Bütün İçinde Kesin Devamlılığı

Biçimlerde, parçalar arasındaki ve öğelerin birleşmelerindeki bütünsellik, düzgünlük, anlamın, formlar anatomisinin belirgince algılanmasını sağlar.

“Sınır, köşe, doku, parlaklık, renk, ton olarak bir bütünlük göstermeyen biçimler, kolay algılanamaz. Ya da aynı biçimin farklı doku, ölçü, parlaklık, renk öğelerine sahip benzerleri farklı algılanır.” (Atalayer 1994: 47)

4.3.3.3.2. Biçim Sınırlarının Bütünlüğü

Biçimler, bir geometri tanımlasalar bile, bir bütündürler. Her biçim kendi "kontur, leke, ışık" geometrisi ile bir algı ve algı birikimi yaratır. Fakat biçimin kendi gerçekliğindeki leke, ışık, açı, kontur gibi öğesel eksiklikler, deformasyon belirliliği algılamayı ortadan kaldırır. Özellikle şeklin geometrik karakterini oluşturan hatlarda, sınır oluşturan kenarlarda ve temel kontur çizgilerinde, eksik varsa, şekil algılanmaz. Ya da benzer biçimlerden ayrı kontur özelliği olan şekiller, farklı farklı algılanırlar. (Atalayer 1994: 47)

“Biçimler bir bütündür. Parçalar yerine oturmazsa algılanamaz veya zor algılanırlar. Biçimi net algılayamadığımız durumlarda, onun, önceden aklımıza yer eden şekliyle algılayabiliriz.” (Süder 2000: 37-38)

4.3.3.3. Öğelerin Birliği

Biçimleri oluşturan öğeler arasındaki birlik, uyuşum (Biçimlerin birbirleriyle olan geçişlerini sağlayan bağlar, ilişkiler, ölçülendirmeler, vs.) görsel algının belirginliğini sağlar. Karmaşık bir biçim içinde, uyumsuz, farklı bir eleman hemen kendini gösterir, bütünselliği bozar. (Atalayer 1994: 48)

Ayrıca, biçimi oluşturan öğelerden birinin eksikliği, yanlışlığı, deformasyonu, biçimin algılanışını hemen etkiler. Bu görsel düzensizliğin var olduğu bir biçimde bile öğeler kolaylıkla, ayrı ayrı algılanmazlar. Eğer öğesel bir aksaklık yoksa bir biçim bir bütün olarak kolayca algılanır. Algı, daima bütünü görme eğilimi ile oluşur. (Atalayer 1994: 48)

- . Öğeleri görme, öğeler ilişkisini görme, kurulum ve zekâ ile becerilir.
- . Bilimsel, ölçüsel, karşılaştırma düzeni orandır.
- . Ölçü, görsel sanatlarda, tamamen "oran" ilişkileriyle var olur.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; biçimler, desende zıtlık, değişiklik, birlik ve benzeşmelerine göre kullanılmalıdır. Tüm bu kuralların bilinçli ve dengeli kullanımı sonucunda ortaya çıkan eser kendi içinde bir bütünlük sağlayacaktır.

BÖLÜM 5

5.1. Bilimsel Perspektife Dayalı Üç Boyutlu Figür Çiziminde Yer Alan Geometrik Nesnelerin Çözümleme Süreci

Figürün, iki boyutlu kâğıt ya da tuval üzerine gösterilmesi, üç boyutlu olarak saptanmasına bağlıdır. Figürün görüntü üç boyutluluğu, derinliği belirleyen yüzeyin algılanmasına bağlı olacaktır.

Bu durumda yapılması gereken, öncelikli olarak geometrik nesnelerin doğrulanmasına ve kıyas yapılmasına yardımcı olacak olan Perspektif ve oran çözümlemesinin incelenmesidir.

5.2. Üç Boyutlu (Geometrik) Objelerde (Nesnelerde) Oran Çözümlemesi

Biçimleri algılamada beynimiz bir düzen içinde bazı kurallar uygular.

Beynimiz algılama aşamasında, simetrik, düzgün, yüzeyleri olan ve kolay algılanabilen nesneleri kendi içinde sıralamaya sokar.

“Nesnelerin ölçüleri arasındaki uyum-denetim-gereklilik işlevlerine bağlı ilişkidir. Büyüklük, nicelik, derece bakımından, iki öge veya parça ile bütün arasında bulunan ölçüsel ilişkidir.” (Atalayer 1994: 205)

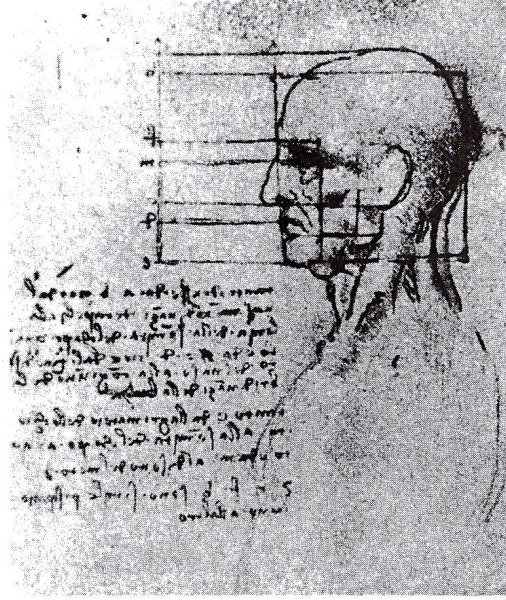
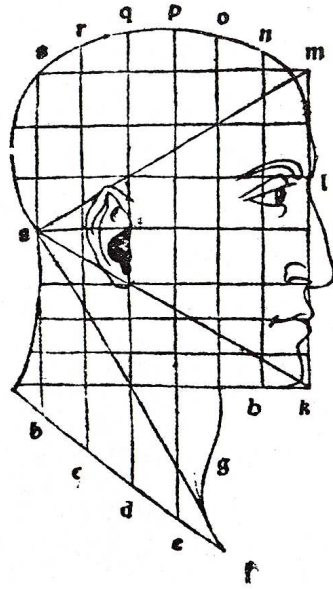
“Oran, iki şey arasındaki, özellikle ölçüsel uzunluktur.” (Atalayer 1994: 205)

İnsan vücuduna ilişkin orantıların araştırılması, geometrik, yasal bir çizimi ister istemez resme sokmaktadır. Hatta bu çizimler, insan başı ve üzerinde yer alan diğer uzuvların belirli bir geometriye göre saptanması için de

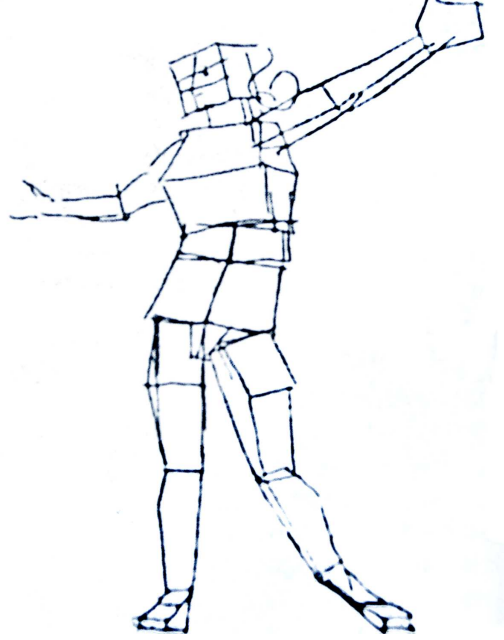
yapılmıştır. Bu çizimlerin örneklerini Resim 51'de görebilmekteyiz.
(Turani 1978: 21)

“Bu örneklere baktığımızda, profilden çizilmiş olan baş çizimlerinin, geometrik bir inşa sistemine göre yapıldığı anlaşılmaktadır.” (Turani 1978: 22)

Resim 51

Resim 52

"Resim 52'de kenarları birbirine eşit olmayan dörtgenler ve bunların prizmalarından oluşan bir figür çizimi gösteriyor. Vücut, kol ve ayaklarda başın kitleleri, yer yer üç boyutlu, geometrik biçimler halinde gösterilmiştir. Bu geometrik çizim, bir insanın genel görüntüsündeki yüzeyler alınarak inşa edilmiş.

"Bu nedenle genel görüntülü bir figüre uygun hareketi, hacimli olarak yansıtabilmiş. Baş perspektif çizimli bir küp; kollar, dikdörtgen prizma, gövde, yan yana getirilmiş geometrik çizimli prizmalardan oluşmuş." (Turani 1978: 25)

"Kısacası ana vücut bölümleri, üç boyutlu geometrik yüzeyli biçimlere indirgenmiştir." (Turani 1978: 25)

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; Üç boyutlu geometrik çizimler, genel görüntünün oran araştırmaları ile bilimsel perspektifin bir araya getirilmesi ile izilebilmiřtir. Geometrik izimleri, yapımı bitirildikten sonra kaldırılan inşaat iskeletlerine de benzetebiliriz. (Turani 1978: 25)

BÖLÜM 6

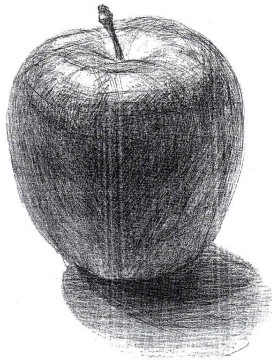
6.1. Desen Dersinde Kullanılan Üç Boyutlu Objeler (Nesneler) ve Önemi

Desen dersinde, anatomik özelliklerin kavranabilmesi bağlamında kullanılan üç boyutlu objeler, öğrencinin nesnelerin yapısını çözümleme aşamasında uygulanması gereken bir yöntemdir.

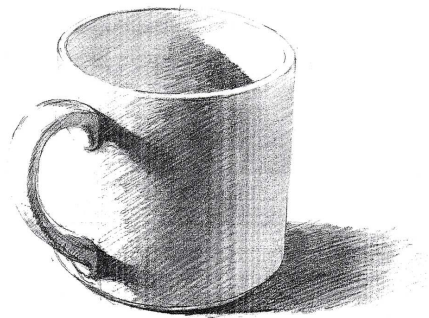
Sanat eğitiminin önemli bir aşaması olan atölye derslerinde (heykel atölye, resim atölye, grafik atölye v.b.), üç boyutlu objeler kullanılarak öğretilen desen dersi, önemli bir yer teşkil eder.

Desen dersinin içeriğinde yer alan "Anatomi" konusu ve özelliklerinin öğrenciye kavratılmasında üç boyutlu objeler (silindir, dikdörtgen prizma, oval nesneler, tors, model v.b.) büyük önem kazanmaktadır. Kullanılan bu nesneler anatomik yapının, bakış açısının, görme biçiminin, kıyaslanma yapabilmenin, bütünü kavramanın ve bunlarla birlikte görsel algının oluşması için gereklidir.

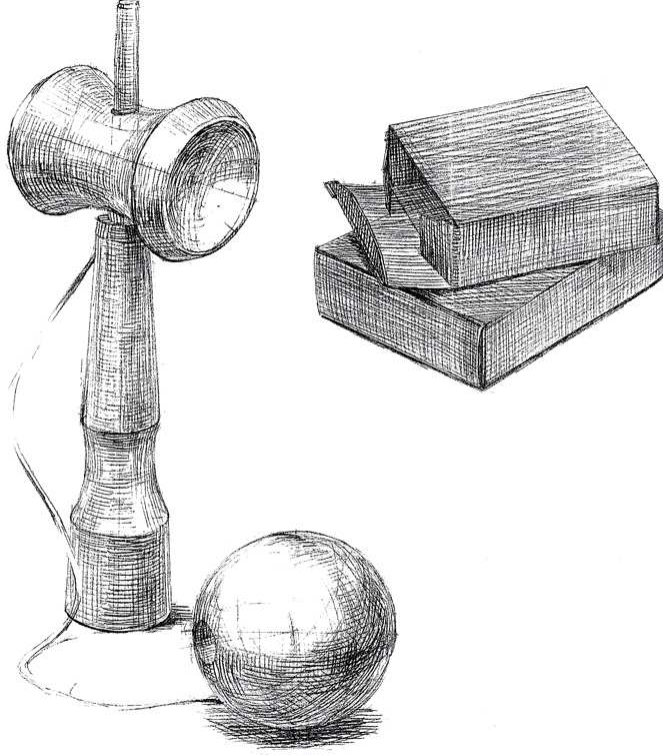
Resim 53

Resim 54

Resim 55

“Çoğu zaman gördüğümüz, yabancıysa olmadığı nesneler bile desene uyarlanırken tamamen farklılaşır; o anda o nesneyi bilmediğimiz, onu gerçek olarak görmemiş olduğumuzu fark ederiz.” (Keskinoglu 2001: 95)

Bu noktada nesnelerin yapılarının en önemli niteliklerini kavramak, kendi içinde ilişkilendirmek ve tanımlamak gerekmektedir.

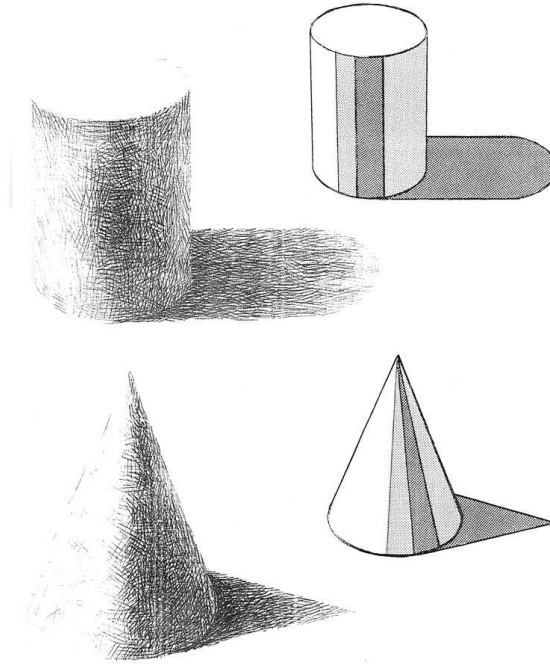
Söz konusu, tanımlamaları ilişkilendirmeleri ve nesnelerin niteliklerini kavramaya yardımcı olan üç boyutlu objelerin, anatomik özellikler arasındaki bağlantının nasıl kurulduğuna bakalım.

6.1.1. Desende Silindir ve Özelliklerinin Desen eğitime Katkısı

Figür çizerken genelde perspektif soruları ortaya çıkar. Vücut çiziminde en çok kol ve bacakların yapısında karşımıza çıkan bu sorunu çözmek için silindirin yapısından faydalanabiliriz.

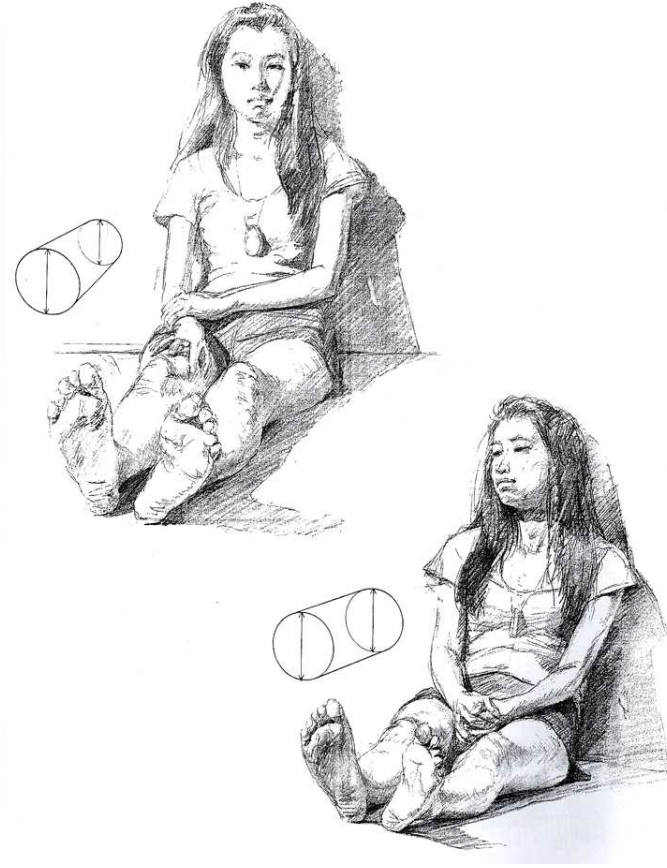
“Alt ve üst tabanları birbirine eşit dairelerden oluşan bir nesnenin eksenini dikey olarak kesen, birbirine paralel iki yüzeyin sınırladığı cisme" silindir diyoruz.” (Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük 2005: 1768)

Resim 56. “Daire Tabanlı Silindir ve Prizma”

İnsan vücudunda bulunan kol ve bacakların yapısı tanımlanması yapılan silindirik özelliklerini kendi bünyesinde barındırmaktadır. Aynı zamanda silindiri tek başına, özellikleri ile çözümlemek, nesneler arasında (perspektife uygun şekilde) ilişki kurmada, olanak sağlayacaktır. (Parramon 2005: 38)

Resim 57

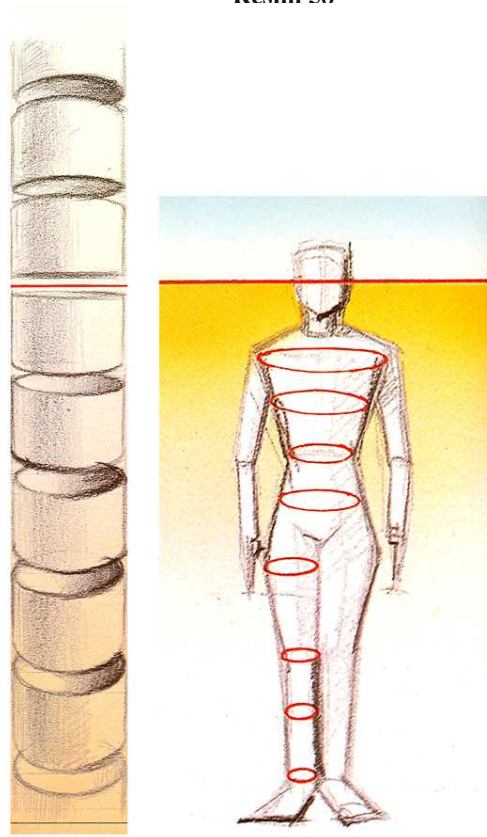

Ayrıca biçimler arasındaki benzerlik ilkesinden faydalanacak olursak. Biçimden biçime geçişte uyumlu, olumlu ilişkiler belirlenecektir.

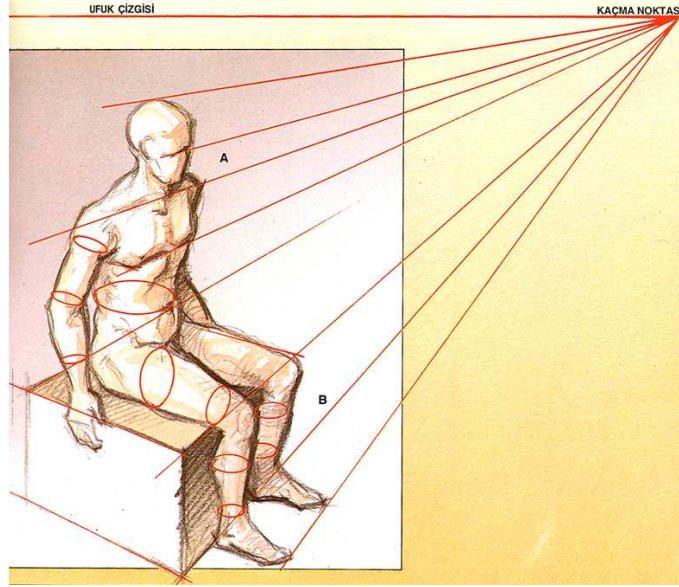
Daha öncede belirttiğimiz gibi şekilsel benzerlikler ifade olarak belirlilik ve etkinlik sağlayacaktır.

“İnsan vücudu bir dizi silindir formundan oluşur düşüncesi en çok kollar ve bacaklar için geçerlidir. Gerçeklerde; temelde kollar ve bacaklar birer silindir; kas ve kemik kütlesi bu silindir yapının üzerine eklenmiştir.” (Parramon 2005: 86)

Resim 58

Resim 59

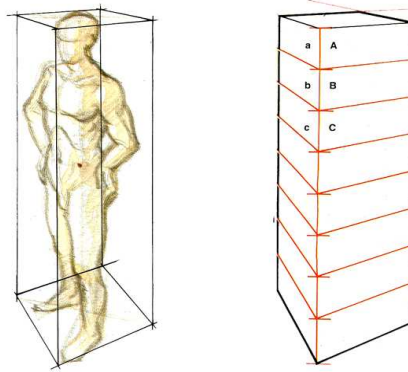
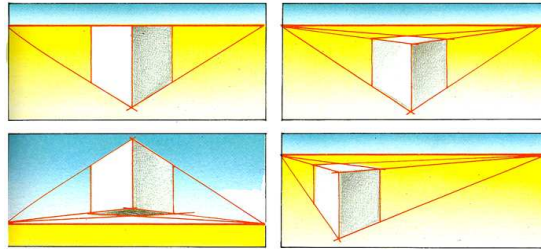
6.1.2. Desende Dikdörtgen ve Özelliklerinin Desen Eğitime Katkısı

Geometrik hacim yaratmada olanak sağlayan ve vücut uzuvlarının üç boyutluluğunu, ışık-gölge zıtlıklarına uygun olarak modle etkisi vermeğe dikdörtgenler prizması imkân tanıyacaktır.

Dikdörtgenler prizması iki boyutlu değil, yüzeylerin görüntüsünü derinliğe verir biçimde düzenlenmiştir.

“Ancak bu biçimlenmede yer alan geometrik biçimler, bilimsel perspektiften yararlanılarak yan yana getirildiklerinden doğru etkiyi yaratmaktadır.” (Turani 1978: 17)

Resim 60

Resim 61

Resim 62

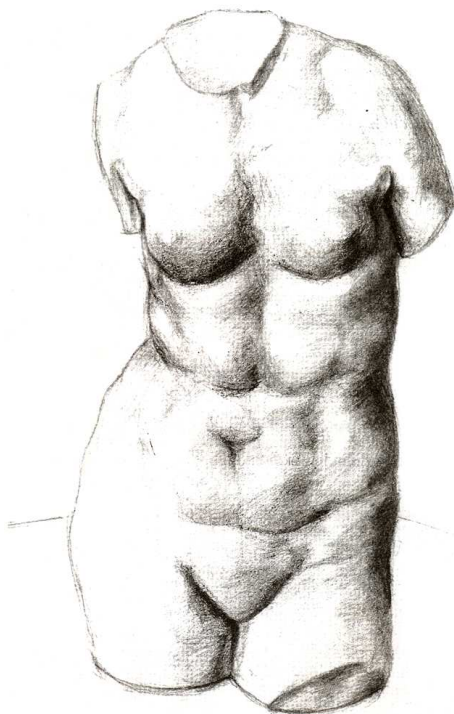

6.1.3. Desende Tors ve Önemi

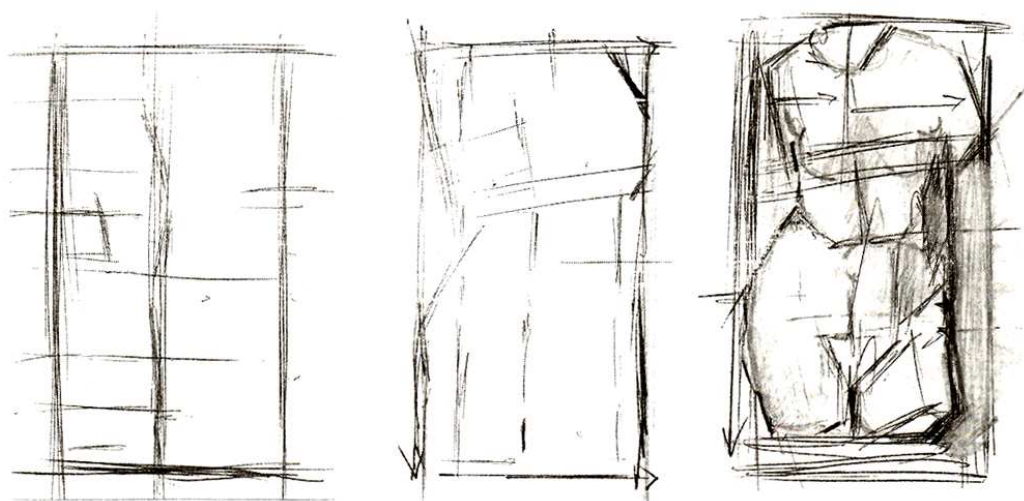
“Arkeolojide baş kol ve bacakları kopuk gövde parçası olarak bulunmuş heykeldir.”
(Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1811)

“Bütün torslar Antik dönemin ideal insan tipi ve ölçüleri ile yapılmış heykellerdir.
Bunların en çok bilineni Apollo ve Afrodite torslarıdır.” (Pekmezci 1997: 17)

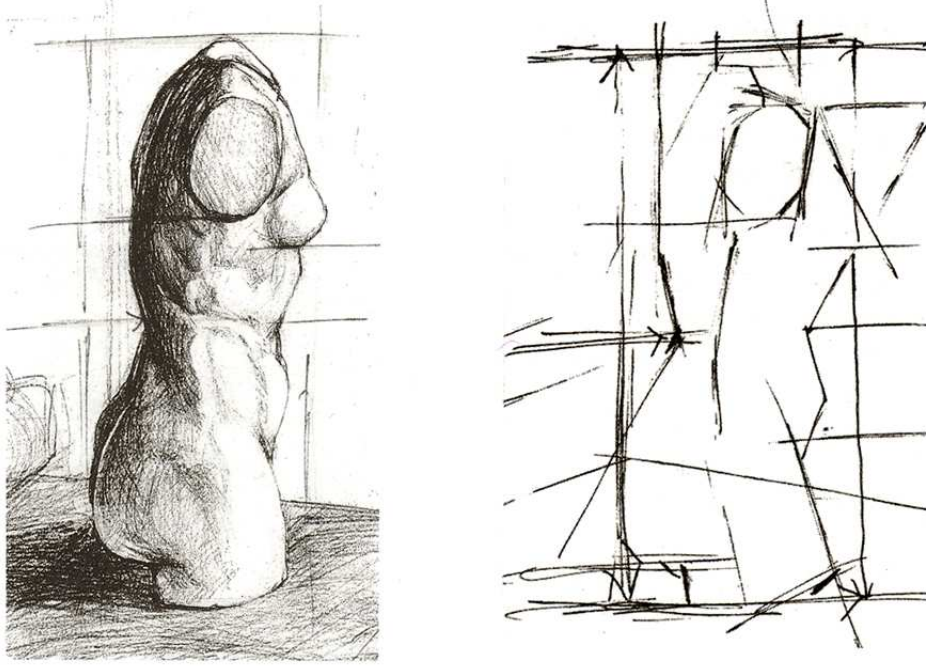
Resim 63

Resim 64

Resim 65

“Ülkemizde sanat eğitimi derslerinin en önemli ders araçlarından biri antik torslardır. Bunlardan başka antik büstlerden, diğer heykel ve rölyeflerden de geniş şekilde yararlanılır.” (Pekmezci 1999: 117)

Torsların üç boyutlu özelliğinde dolayı, genel yapıyı (bütünü) oluşturan parçaların birbirine olan ilişkilerini sorgulama ve çözüme ulaşma aşamasında yöntem geliştirme olanağı sağlar. Böylece desen çiziminde bir sonraki aşama olarak kabul edilen canlı modelden figür çiziminde karşılaşılabilecek sorunların, çözüm yöntemi önceden belirlenmiş olacaktır.

“İnsan vücudunu tanıma, gövdenin yapı özelliklerini kavrama, baş, kollar ve bacakların kendileri olmasa bile gövdeye bağlantılarını gözlemleme açısından torslar ideal bir model görevini üstlenir.” (Pekmezci 1999: 117)

“Görsel algılama, yüzey üzerinde kenar çizgisi ve renginin açıklığı ya da koyuluğu ile belirlenen bir şeklin, göz tarafından seçilip algılanmasıyla gerçekleşir.” (Süder 2000: 25) Ne var ki bu her zaman böyle kolay olmuyor.

Modelin cansız ve durağan oluşu nedeniyle, gövdenin yapısını, karakterini, oranlarını, bağlantı yerlerini araştırma olanağı sağlar. Üç boyutu niteliği ile de üçüncü boyut içindeki değişimleri, nesnenin kütleli etkisini, gövdenin iç formlarını, hareketsiz gibi gözüken gövdenin iç hareketini somut olarak gözlemlemeye fırsat verir. (Pekmezci 1999: 117)

Anatomik yapı özelliklerini desenle anlatma, tahlil etme ve üç boyutlu formların bir araya gelmesinden oluşan organik bütünlüğü kavrama açısından önemli yararlar sağlar. Antik modelden çalışma öğrencinin bildiğini düşündüğü ancak yeterince tanımadığı insan vücudunu daha iyi tanımasına fırsat verir. (Pekmezci 1999: 119)

BÖLÜM 7 SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1.Sonuç

Desen eğitimi yöntemi içinde uygulama, programı hazırlama, çalışma alanlarını düzenleme, çalışmaların sürekliliğini sağlama ve değerlendirme yer alır.

Bu, öğretmen ve öğrenci arasında yürütülen, düşünsel, duygusal, görsel, bedensel katılımın yer aldığı bir etkileşim sürecidir. Bu uygulamalar sonucunda, öğrencinin bilgi ve deneyimlerini kalıcı olarak öğrenmesi beklenir.

Desen eğitimi alan öğrencilerin, insan anatomisini tam anlamıyla öğrenmesi sadece resim alanın da değil, plastik sanatların bütün alanında imgesel, görsel anlatımı güçlendiren, nesneleri daha tutarlı bir ürün haline getirmeyi sağlayan birikimler olacaktır.

Yapılan araştırma sonunda elde edilen bulgular, deneyimli ve uzman görüşleri desen dersinde kullanılan üç boyutlu objelerin anatomik özelliklerin kavranılmasında önemli bir yere sahip olduğu belirlenmiştir.

Desen dersi atölyelerinde kullanılan donanımlar, öğrencinin biçimler arasındaki yapı özelliklerini kavraması, biçimlerin birbirine olan kütleli etkisini, üçüncü boyut içindeki değişimlerini ve birbirleri arasındaki hareketlerin gözlenmesini sağlayacaktır.

Desen dersine verilen önemin nedeni, desen dersinin plastik sanatların temel yapısını oluşturmasıdır. Desen çizim aşamasında var olan üç boyutlu nesnelerin anatomik özelliklerine uygun aktarımı da desenin temelini oluşturur. Araştırmanın sonucunda Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde, desen dersinin işlendiği atölyelerde, desen çizim yöntemlerinin temelini oluşturan üç boyutlu geometrik nesnelerin (küp, prizma,

silindir, konik, tors v.b.), öğrenciye öncelikli olarak öğretilmesi gerektiği kanısına varılmıştır.

Desen dersi atölyelerinde kullanılan üç boyutlu geometrik nesnelerin, öğrenciye teorik olarak anlatımı aşamasında, plastik sanatlarda sıkça kullanılan kavramlarla (çizgi, ton, değer, valör v.b.) öğretilmiş olur.

Desen dersin de anatomi konusu ele alınırken, üç boyutlu nesneler sadece bir çizim aracı değil, nesneler arasında ilişki kurma, fikir üretme, geliştirme ve anatomik yapıyı algılama aşamasında bir şeklin diğerine olan ilişkisini, görebilip, anlaşılması olduğu unutulmamalıdır.

7.2. Öneriler

Desen eğitimi, izlenim, algılama, gözlem, araştırma, bellek, çağrışım, imgelem, bilgi, düşünme, değerlendirme gibi duyu ve duyumlardan başlayarak, duyuşsal ve düşünşel süreçleri çalıştırarak yeni düzenlemeler, biçimlendirmeler ve belirlenen formlara ulaşma süreçlerinden oluşmaktadır.

Plastik sanatların temelini oluşturan desenin, fonksiyonu, formdaki temel doğruların anlaşılmasıdır. Büyük ve karmaşık formların karakterlerini, hareketlerini, kavrayabilmek için onları çok yalın geometrik biçimlere aktarmak gerekir.

Çizilecek formun yatay, dikey ve eğimli bölümlerinden yararlanarak oranlamanın ve geometrik planlamanın uygulanmasına dikkat edilmelidir.

Desende biçim arayışı formun üzerindeki kumaştan önce, kumaşın altındaki katılığı, ağırlığı, yapının anatomisini, girinti ve çıkıntılarını incelemeyi gerektirdiği unutulmamalıdır.

Her öğretimin eğitsel bir karakteri olmalıdır. Öğrencinin yetilerini geliştirmeyi amaç edinmeli, öğrenciden sadece elin eğitimi değil, göz eğitimini de kolaylaştırabilecek gözlem yapma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

Desen çiziminde kullanılan formların birbiri ile ilişkisinin; mesafe, boşluk, ön ve arka planlamasının iyi bir şekilde gözlemlenmesine dikkat edilmelidir.

Modelin bütünlük etkisi ve bütünlüğü oluşturan elemanların birbiri ile ilişkisi, bağlantısı gözden kaçırılmamalıdır.

Bir insan figürünün iki boyutlu zemin üzerine desen çizimi yapılırken, boşlukta kapladığı alanın biçimine göre üç boyutlu geometrik bir form içinde olduğunu varsayıp geometrik formu çizmeli, sonra formun içine figürü yerleştirmeliyiz.

Öğrenciye desen çizimi yaptırılırken var olan objeleri doğru görmesini, desen çizim becerisini nasıl kazanabileceğini, ne gibi çalışmalara katılması gerektiğini açıklayarak yerinde eğitim verilmelidir.

Desen çizimde öncelikli olarak biçimler arasındaki zıtlık, değişkenlik ve benzeşmelerine göre sınıflandırılarak uygulama aşamasına geçilmelidir.

KAYNAKÇA

ARNHEIM. 1974. **Art and Visual Perpection**. L. Angelas,

ARNOLD, Matthias. 1997. **Toulouse-Lautrec**. İstanbul: Taschen Yayınevi-ABC Kitabevi

ARTUT, Kazım. 2004. **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık

ATALAYER, Faruk. 1994. **Temel Sanat Öğeleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

BECER, Emre. 1997. **İletişim ve Grafik Tasarım**. Ankara: Dost Kitabevi

BERGER, John. 1995. **Görme Biçimleri**. İstanbul: Metis Yayınları

BRIDGMAN, George B. **Constructive Anatomy**. New York: Dover Publications, Inc.

ÇAĞLARCA, Sadettin. 1980. **Perspektif, Resim ve Gölge Çizimi**. İstanbul: Kipaş Yayıncılık

ÇALIK, Siren. 2004. **Şadi Çalık**. İstanbul: Kültür Yayınları

DENEL, Bilgi. 1970. **Tasarım Üzerine Bir Deneme**. İstanbul: Yükselen Matbaacılık

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. 1997. 1-2-3. İstanbul: Yem Yayıncılık

ENSTİCE, Wayne. **Third Edition Drawing “Space, Form and Expression”**

ERBAY, Mutlu. 2000. **Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

ETİKE, Serap. 1986. **Kız Meslek Liselerinde Desen**. Ankara: Milli Eğitim Yayınları

GENÇ, Adem. 1990. **Görsel Algılama “Sanatta Yaratıcı Süreç”**. İzmir: Sergi Yayınevi

1998. **Genç Sanat Güzel Sanatlar Dergisi**. Aralık, Sayı 52

GÜNGÖR, İ. Hulusi. 1972. **Temel Tasar** İstanbul: Çeltüt Matbaacılık

HOGARTH, Burne. 1996. **Sanatsal Anatomi**. İstanbul: Engin Yayıncılık

Introduction To Pencil Techniques, 2002

KESİNOK, Kayıhan. 2001. **Sanat Eğitimi**. Ankara: Sanat Yapım Yayıncılık

KILIÇ, Levend. 2000. **Görüntü Estetiği**. İstanbul: İnkılâp Yayınları

KILIÇKAN, Hüseyin. 1999. **Resim Bilgisi**. İstanbul: Fil Yayınevi

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin. 2005. **Sanatta Eğitim**. Ankara: Pegem Yayıncılık

NIGRO, SALVATORE S. 1992. **Pontormo Drawings**. New York: Publishers,

ÖZSOY, Vedat. 2003. **Görsel Sanatlar Eğitimi**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık

PARRAMON, Jose M. 2004. **İşık ve Gölge**. İstanbul: Remzi Kitabevi

PARRAMON, Jose M. 2005. **İnsan Figürü Çizimi** İstanbul: Remzi Kitabevi

PEKMEZCİ, Hasan. 1999. **Desen**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

PETERS, Melody. **Third Edition Drawing “Space, Form and Expression”**

SAN, İnci. 2003. **Sanat Eğitimi Kuramları**. Ankara: Ütopya Yayınevi

SİPAHİOĞLU, Ahmet. 1990. **Görsel Algılama “Sanatta Yaratıcı Süreç”**. İzmir: Sergi Yayınevi

SÜDOR, Gülseren. 2000. **Aynanın Gerçeği**. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları

Türk Dil Kurumu, 2005. **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

TURANİ, Adnan. 1978. **Resimde Geometri**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

TURANİ, Adnan. 1998. **Çağdaş Sanat Felsefesi**. İstanbul: Remzi Kitabevi

WALHER, İngo F.. 1997. **Picasso**. İstanbul: Taschen Yayınevi-ABC Kitabevi Yayın

WALHER, İngo F.. 1997. **Van Gogh**. İstanbul: Taschen Yayınevi-ABC Kitabevi Yayın

2005. **Türkiye’de Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi**. Kasım-Aralık, Sayı 51

2005. **Türkiye’de Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi**. Eylül-Ekim, Sayı 70

<http://www.abcgallery.com/G/giotto/giotto52.html>

http://www.sadikoglu.info/resim_gal.htm

<http://www.christusrex.org/www2/art/tributo.htm>

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:Vitruvian.jpg>

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/ingres/turkish-bath.jpg>

<http://www.staehelin.ch/bowtie/bowtie2/rembrant.jpg>

<http://perso.orange.fr/art-deco.france/guernica.htm>

<http://www.ar.utexas.edu/students/cadlab/brand/phenomenology/art3.htm>

<http://www.wfu.edu/art/pc/images/pc-cezanne-bathers.jpg>

<http://www.wfu.edu/art/pc/images/pc-cezanne-bathers.jpg>

<http://www.unf.edu/classes/freshmancore/core1images/discus.jpg>

http://www.gfmer.ch/International_activities_En/Images/Leonardo/Sketch.jpg

http://www.gfmer.ch/International_activities_En/Images/Leonardo/Shoulder.jpg

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı :	Ramazan TİLKİ
Doğum Yeri ve Tarihi :	Balıkesir/Savaştepe-01.01.1975
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi :	Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Yüksek Lisans Öğrenimi :	—
Bildiği Yabancı Diller :	İngilizce
Bilimsel Etkinlikleri :	<p>Kişisel Sergiler</p> <p>2006 Selçuk Üniversitesi Kültür Sanat Etkinlikleri (Heykel Sergisi)</p> <p>2005 Heykel Sergisi,TÜYAP 15. İstanbul Sanat Fuarı,İstanbul , Türkiye</p> <p>2005 Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Balıkesir, Türkiye</p> <p>2004 Heykel sergisi, TÜYAP 14. İstanbul Sanat Fuarı, İstanbul , Türkiye</p> <p>2004 Fatsa 2 Nolu Eyvan. Heykel Sergisi, Ordu, Türkiye</p> <p>Yarışmalı Sergiler</p> <p>2005 66.Devlet Resim-Heykel Yarışması, Ankara, Türkiye</p> <p>2004 65. Devlet Resim-Heykel Yarışması, Ankara, Türkiye</p> <p>2003 64. Devlet Resim-Heykel Yarışması, Ankara, Türkiye</p>

	<p>2002 63. Devlet Resim-Heykel Yarışması, Ankara, Türkiye</p> <p>2001 21. Turgut Pura Resim-Heykel yarışması, İzmir, Türkiye</p> <p>Karma Sergiler</p> <p>2006 24 Kasım Öğretmenler Günü, Öğretim Elemanları Sergisi, Samsun, Türkiye</p> <p>2006 II. Uluslararası Katılımlı Melitadan Battalgazi'ye (Kervansaray Buluşması)</p> <p>2005 2.Uluslararası Zeus Kültür Ve Sanat Festivali, Çanakkale, Türkiye</p> <p>2005 Orta Karadeniz Kültür Sempozyumu, Ordu, Türkiye</p> <p>2005 19 Mayıs Kutlama Etkinlikleri Kapsamında Düzenlenen Ondokuz Üniversitesi Öğretim Elemanları Sergisi, AKM, Samsun</p> <p>2005 Konya Selçuk Üniversitesinin 30. Yıl Etkinlikleri Kapsamında düzenlenen ÖYP ve Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanları Sergisi, Konya, Türkiye</p> <p>2004 Çiftlik Lions Kulübü “ Atatürk ve Kadın” konulu karma resim sergisi, Atatürk Kültür Merkezi, Samsun, Türkiye</p> <p>2004 Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Öğretim Elemanları karma resim sergisi, Atatürk Kültür Merkezi, Samsun, Türkiye</p> <p>2003 Karma Resim-Heykel Özgünbaskı Sergisi, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Ankara, Türkiye</p> <p>2003 Karma Resim-Heykel Özgünbaskı Sergisi, Devlet Güzel sanatlar Galerisi Eskişehir, Türkiye</p>
--	--

	<p>2002 Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci sergisi, Adana, Mersin, Türkiye</p> <p>2002 Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yılsonu Öğrenci sergisi, Atatürk Kültür Merkezi, Eskişehir, Türkiye</p> <p>2001 Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yılsonu Öğrenci sergisi, Atatürk Kültür Merkezi, İstanbul, Türkiye</p> <p>2000 Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yılsonu Öğrenci sergisi, Atatürk Kültür Merkezi, Eskişehir, Türkiye</p>
İş Deneyimi	
Uygulamalar :	
Projeler:	<p>Eskişehir Büyükşehir Belediyesine Yapılan Heykel Projeleri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Adalar Porsuk Yanı “Balık Tutan Adam” - Köprübaşı Adalar Porsuk Yanı “Viyolonsel Çalan Adam” - Köprübaşı Adalar Porsuk Yanı “Çekirdek Yiyen Eşek Başlı Adam” - Kızılay Caddesi “İki Arkadaş” - Kızılıklı Mahmut Pehlivan Kavşağı “Havuz İçinde Üç Güzeller” - Yunus Emre Yerleşkesi Girişi Ankara Kavşağı” - Yazılıkaya Anıtı” - Cengiz Topel Caddesi Köprübaşı Girişi “Utanan Kadın Figürü” - Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Önü “Simgesel Aslan” (iki adet) - Eskişehir Büyükşehir Belediyesi “Aslan ve Yılan”

	<p>- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi “Tekli Kadın Figürü”</p> <p>Samsun Büyükşehir Belediyesine Yapılan Heykel Projeleri</p> <p>- Anneler Parkı “Anne Kucağında Çocuk”</p> <p>- Anneler Parkı “Kitap Okuyan Erkek Çocuk”-Grup Çalışması</p> <p>- Anneler Parkı “Kitap Okuyan Kız Çocuk”-Grup Çalışması</p> <p>Samsun Kutlukent Belediyesine Yapılan Heykel Projesi</p> <p>- Atatürk Evi Duvarı Rölyef Çalışması (1.40 cm x 15 m</p>
Çalıştığı Kurumlar:	<p>- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi</p> <p>- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü</p>
İletişim	
E-Posta Adresi :	rmzntilki@yahoo.com
Telefon:	
İş:	362 445 01 18–7373
Ev:	362 439 92 34
Cep:	505 672 28 81
Tarih:/01/2007